

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, vidékre postai szétküldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujter 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templontér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számítatik.

Teljesszámú példányokkal még szolgálhatunk.

P E S T.

Érzem, hogy e percben az egyszerű tudósítóból vezércikkíró lett, érzem, hogy igénytelen levelem a lap hátsó oldalán azon eseményt tárgyalja, mely az e lap körébe esők között, a mai viszonyok mellett a lehető legnevezetesebb. Értem a pesti izraelita hitközség közgyűlését, mely folyó hó 16-án nemcsak a községi képviselőknek általános, hanem a közönségnek is élénk részvéte mellett tartatott meg. Az aggasztó hírek, melyek Pest 4000 izraelita családját még néhány nap előtt nyugtalanították, azon veszélyek, melyek jeles előljáráságunk és kitűnő község-szervezetünk fenttarthatása iránti reményünket megingatták, azon akadályok, melyek e közgyűlés megtartásának, és ugyan, úgy látszott, hosszabb időre útjában állottak, sokszorosan fokozták azon ragaszkodást, melylyel minden értelmes községtag ezen szervezet iránt viseltetik, valódi örömmünnepe tették azon napot, melyen a várva várt közgyűlés post tot discrimina rerum végre megnyílt. És habár csupán csak közigazgatási, helyesebben szólva, csupán csak pénzügyi tárgyakra volt is e közgyűlés szorítva, ha nem lehetett is a községiünket érdeklő egyéb kérdéseket oly szabadon megvitatnia, mint tán egyik másik óhajtott volna, ha az elnöki jelentés szavaival élve, „a várakozásaink egére tornyosult setét fellegek“ még nem osztottak is el végképen, mégis úgy éreztük magunkat, mint ha már kisütött volna a verőfényes nap.

És valóban, ha meggondoljuk, mily kétséges és kétségbeejtő volt, még közvetlen a közgyűlés előtt is, községünk állása, nem volt-e maga azon tény, hogy e közgyűlést általában megtarthattuk, vidor szivárvány a vészterhes zivatarban, arra emlékeztető bennünket, hogy örökös felettünk I z r a e l I s t e n é n e k h a t a l m a s k e z e l!

És ha ennyi bátorító, vigasztaló volt a közgyűlésnek már lehetőségében, mennyivel bátorítóbb, vigasztalóbb volt még a tárgyalások módja, eredménye?

Azon áldozatkész lelkesedtség, melyet minden osztály, minden társadalmi réteg képviselői valláséletünk nemes feladatainak előmozdításában egyaránt tanúsítottak, azon példás buzgóság, melylyel különösen értelmiségünk hivatásának itt megfelelt, jogos alapot adtak lelkes községi elnökünk azon reményének, hogy e magas-

tos példa üdvös befolyással lesz messze szétszórt törzstünk egész tág körére, üdvös befolyással lesz különösen pedig a magyarhoni izraelitákra.

Egy pillantás az e közgyűlésen felolvasott elnöki jelentésre igazolandja vérmes reményünket. Egy pillantás arra, mit ép oly rövid, mint viszontagságteljes idő alatt lelkesedéssel párosult értelmiség, ernyedtelenséggel párosult áldozatkészség, józansággal párosult buzgóság, odaadással párosult becsületesség hosszú évek megszakított hibáin javított, elhanyagolt romokon épített, törhetlennek látszó előítéletekkel szemben kivivott, régi visszaélések helyébe ültetett, meggyőz bennünket arról, hogy ha értelmiségünk mindenütt követendi a pestiek példáját, és hasonló buzgósággal fog községéletünk újjáalakításával foglalkozni, hasonló jóakarattal fogja képességét és áldozatkészségét közérdekeink előmozdítására felajánlani, nincs ama visszaélés, mely csakhamar meg nem szűnendett, az a panasz, mely csakhamar meg nem némulandott, az a békó, mely haladásunkat, erkölcsi és szellemi fejlődésünket tovább akadályozhatná.

A süker minden téren általános, további kitartásra buzdító volt; a mit nehéznek ismertünk könnyűséggé vált, a lehetetlennek látszó valósággá lett az ernyedetlen tevékenység műhelyében. A legörvendetesebb pedig mindenek felett az, hogy hol vallásközségi érdekeink iránt eddig halálos közöny uralkodott, ott most éltető közszellem hajt dus virágokat!

És ezen szellem az, mely a község termében és azon kívül mindenkit áthatott, és mely közgyűlésünket nagy erkölcsi győzelemmé emeli; erkölcsi győzelemmé mindazok felett, kik a községi igazgatást néhány kis király monopoliumának tartják, és azt jósolták, hogy községi intézményeink a képviselői rendszer behozatalával, általános bomlásnak indulandnak.

A baljósatok nem teljesültek, sőt teljesültek legjobb reményeink; és azon jelentés, mely az eddigi eredményekről a közgyűlésnek eléje terjesztetett, kétségenkivülivé tette azt, hogy, ha községtermeinkből eddig száműzött és kizárt értelmiségünk hasonló befolyás mellett, hasonló buzgóságot és kitartást fejtend ki, vallásbeli és közműveltségi intézményeink még most nem is sejthető kifejlődésnek és virágzásnak néznek eléje.

Az itt alkalmazott elveknek lett kifolyása azon fenkölt szellem, mely a legbiztosabb óvszer községéletünk rákfenéje, a folytonos viszálykodások, bevillongások ellen.

De hogy tárgyamra, a közgyűlésre térjek vissza.

Miután e lap terjedelmes gyorsírói tudósítást nyujt olvasóinak, nekem csak néhány pontot kell itt figyelemzetésül kiemelnem.

Fénypontját a közgyűlésnek kétségtelenül a felolvasott elnöki jelentés képezé, melynek egyes részei osztatlan tetszéssel fogadtattak.

Ily részlet volt az, mely egy célszerű iskolaház építésének szükségét bizonyítja. Az előljáróság e részben a községtagok áldozatkészségére appellál, és a lelkesedtség, melylyel találkozott, biztos záloga annak, hogy az ily hathatósan megpendített eszme többé nem fog feledékenységre menni.

Nem kevésbé humanus e jelentés indítványa egy árvalház alapítása körül, és miután épen e részben volt az eddigi eljárás legkönnyelműbb, a jelenlegi állapot is e részben legtarthatlanabb, a gyökeres orvoslás is épen e részben legszükségesebb.

Ez a kettő még csak óhaj, míg a szegény- és kórházi ügyben szakavatott férfiak keze alatt, egészen új élet fejlődött, és a régi visszaéléseknek már csak emléke bánt.

Párhuzamban ezen dicséretes szellemi tevékenységgel okszerű anyagi gazdálkodás jár. Az előbbi közgazgatás mellett állandóvá vált deficit végkép elméltetett, sőt még jelentékeny összeg jutott a felgyült adósságok törlesztésére.

Takarékosság ott, a hol lehet, és áldozatkészség ott, a hol kell, ez azon dicséretes jelleg, mely választmányunk lobogóján diszlik.

Méltán mondhatjuk azt, hogy soha hitközségi igazgatás nem érdemelte ki nagyobb mértékben azon köszönetet és bizalmat, melyet neki a közgyűlés hálás elismeréssel szavazott.

Mi a közgyűlést azon meggyőződésben hagytuk el, hogy, ha még eddig nem történt is meg, a mint ily rövid idő alatt és annyi nehézség között nem is történhetett meg mindaz, minek életbe léptetése óhajtandó volna, ha egyik másik jogos igényről megfejeltek is, mégis az eddigi eredmények biztos keze sségétől szolgálnak annak, hogy a legközelebbi jövő e kevés panasznak is orvoslást hozand.

És ha eddig kiméltük is derék községi elnökünk szerénységét, ha tartózkodtunk is róla a kiérdemelt dicsérettel szólni, a mai ünneplés alkalommal mégsem mulaszthatjuk el elmondani, hogy ő az, kit első sorban illet meg az üdvös eredmények érdeme, hogy ő az, ki saját érdekeinek feláldozásával, mindenre kiterjedő figyelemével, buzdító példájával és határtalan odaadásával mindezeket lehetségessé tette, ő az, ki azon tiszteletet és szeretetet, mondhatnók féltést, melylyel községünk tagjai rajta csüggnék, teljes mértékben megérdemli.

T e n c e r.

Pesti izraelita hitközség közgyűlése*).

1862-ik évi február 16-án.

(Gyorsírónk jegyzetei után.)

Feszl Pest városi tanácsnok, mint országfejedelmi biztosnak jelenléte mellett, Dr. Hirschler Ignác ur elnöklété alatt. Kezdeté 9 óra 15 perckor.

Elnök: Szivemből üdvözlöm a közgyűlést, mely magába foglalja a község választottjait; örömmre s úgy hiszem minden lelkes izraelitának öröme válik, egyesülve látni a közgyűlést, melynek léte vagy nemléte fölött még az utolsó napokban kétségben voltunk. Ünneplés nap ez mindnyájunkra nézve, midőn újra találkozhatunk ezen teremben, hol most hat hónapja megkezdődött új időszakja a pesti izraelita hitközségnek, a hol megállapított az új igazgatási rendszer, mely reméljük, befolyással lesz nem csak a pesti, hanem talán az egész magyar zsidóság benső kifejlődésére és kiképezésére.

September 1-én, mint tudva van, választatott meg az új választmány, és vette át a községi ügyvitelt; azóta működött kitaró buzgalommal. Számot adni tevékenységéről, tetteiről, működéséről kötelességeinek egyike; de a mi rendes időben csupán csak kötelesség lett volna, azért megváltozott körülmények között, mint egy jogért közele kellett a választmányának. Tudvalevő dolog, hogy alapszabályaink jóváhagyását a m. kormány részéről még mindig várjuk, hanem addig ismíg megkapjuk, igyekeztünk fáradhatatlanul, és végre sikertült is megnyerni az engedélyt, a mai közgyűlés megtartására, mely leginkább az anyagi kérdések rendezése végett halaszthatlan volt.

Azért is első kötelességem, itt a m. kormánynak illetőleg a m. helytartó tanács orgánumainak forró köszönetünket nyilvánítani ezen engedélyért, egyszersmind tisztelt vendégünknek, tek. Feszl városi tanácsnok urnak szives megjelenését megköszönni, a ki ezen megjelenésével alkalmat nyerend, illető helyen felvilágosítást adni rólunk és törekvéseinkről, a ki személyesen fog meggyőződni arról, hogy mi egyebet nem akarunk, más után nem törekszünk, mint községünk sz. ügyeit, vagyonát, intézeteit lelkiismeretesen kezelni, s a mennyire lehet, a jelen kor igényeire képest. A közgyűlés elébe fog ezért két fontos tárgy terjesztetni: a f. évi költségvetés, és az ugynevezett „kultuszadó“ megszabási és kezelési módjára vonatkozó javaslat.

Mielőtt itt ezen két fontos tárgy megvitatásához fognánk, fel fogjuk olvasni az utolsó közgyűlés jegyzőkönyvét, melynek hitelesítése után elnöki jelentést lesznek bátor felolvasni, és ezzel szerencsém van az ülést megnyitni (Tartós éljenzés).

Felolvastatik a múlt közgyűlés jegyzőkönyve, mely megjegyzés nélkül hitelesítettik.

Hitelesítés után:

Dr. R ó z s a y J ó z s f: Igen érdemes elnökünk a közgyűlés megnyitására alkalmával, a m. kormánynak köszönetet szavazott azon engedélyért, melynél fogva a mai gyűlés megtartatható. Amár községünk csupán hitbeli, gazdasági és közigazgatási dolgokkal foglalkozik, mégis ezen válságos időkben ügyünk némi félreértésre adott alkalmat, és ezért azon köszönet, melyet elnök ur a m. kormánynak szavazott, nálunk a közgyűlésnél legnagyobb vishangra talált, mint szinte azon köszönet is, melyet tek. Feszl tanácsnok urnak szives megjelenéséért szavazott. En kötelességemnek tartom a közgyűlés nevében igen érdemes elnökünknek forró köszönetünket szavazni eddigi buzgó eljárásáért, és azon fáradságáért, melyek által egyedül ő tette lehetővé a mai közgyűlés megtartását. (Zajos helyeslés.)

Elnök: A hivatalos nyelv, melyben a jegyzőkönyv is vitélik, a magyar, mindamelllett az egyes szónokok jogában áll választásuk szerént magyar vagy német nyelvvel élni. Kényszer e részben nincsen.

Elnök felolvassa a jelentést, melyet alantabb egész terjedelmében közlünk, s mely gyakori helyeslés és éljenzés által szakasztatik meg.

Az előterjesztett m. évi számadás megvizsgálására a községi szabályzat értelmében 7-tagu bizottmány neveztetik ki, kik kivánatra az elnök által. E bizottmány tagjai: Kopstein Salamon, Herzl Tivadar, Jellinek Mór, Blass Zsigmond, Dr. Kunewalder, Böleskey Adolf és Gans Bernát urak.

*) A pesti hitközségnek, hazánk ezen mintaközségének első autonóm közgyűlését oly jelentékeny eseménynek tartottuk, hogy mentül kiméltőbb, s mentül hűvebb tudósítással szolgálándók, saját gyorsíróról gondoskodtunk lapunk számára. Kiadó.

Jellinek Mór: Hallottunk itt egy jelentést felolvastatni az előjáróság és egész választmány rövid idejű tevékenységéről. Gondolom, hogy ezen jelentésben oly számosak azon momentumok, melyek a hivataloskodás ill. rövid tartama mellett feltűnnek, hogy valóban nagyon meglepő, kielégítő, sőt mondhatnám, emelkedett tudatot költenek bennünk.

A közgyűlés, mely ma először lépett autonóm alapon össze, önmagában oly fontos, és viszonyzatiban oly nevezetes, hogy bizonyosan örömmel kell az alkalmat megragadnia, hogy ily napon egy bizonyos cselekvény által elismerését, és azt, hogy ettől át van hatva, kinyilatkoztassa. Ez által a tartozó hálaadóknak azon férfiak iránt, kik sok idővesztéssel, és saját érdekeik mellőztével a községi ügyeket ellátták, csak csekély részét fognák leróni. Ugy hiszem ennyi elég, hogy az általam megpendített eszme mindnyájok kebelében élénk viszhangra találjon. Bátorodom az ily rövid működési tartam mellett, ezen fényes mozzanatok tartalmazó jelentésre vonatkozólag azon indítványt tenni, hogy a közgyűlés ezen érdemdús előjáróságnak, ezen kitűnő igazgatóságának egyhangulag hálás bizalmat szavazzon.

Ezen indítvány általános helyeslés közben elfogadjatik. Felolvastatik a költségvetési előterjesztés, melynek lényegesebb részét elap olvasói már a múlt heti számból ismerik.

Mezei Mór: Az előttünk fekvő költségvetési előterjesztvény egészen a községi adó új beszedési módján alapszik. Azt hiszem, hogy a költségvetés megvitatásába mindaddig nem becsajtkozhatunk, míg ezen községi adó beszedésére vonatkozó új javaslatot nem ismerjük; mert ha mi ezen javaslatot, teszem azt, el nem fogadjuk, a község ezen tervezett bevételt nem kapná, s az egész költségvetés megdőlné. Azt hiszem tehát, mindkét javaslatot együtt kellene megvitatnunk.

Elnökök: Mezei ur úgy látszik, elfelejtette, miszerént a felolvasott jelentésben kifejtett már azon mód, mely szerént a választmány a községi adóügyet ezentul kezelni óhajtja. A választmány ezen előterjesztése tehát már ismeretes.

Dr. Mannheimer hosszas beszédben fejtegeti istentiszteleti intézményeink elégtelenségét, és községünknek a városi hatósághoz való viszonyát. — Többszöri megszakasztás után, szónok ur szava a türelmükből végkép kifogyott képviselők általános zajongása között elvész. Szónok ur ezért eszméinek kifejtését más helyre tartja fenn magának.

Jellinek Mór: Azt hiszem, hogy mi a budget részleteit nem ítélnék meg úgy, mint az annak alkalmazásával foglalkozó előjáróság, miután tehát ezen előjáróságnak épen most bizalmat szavaztunk, feleslegesnek tartom az előterjesztvény részletes megvitatását, s azt indítványozom, fogadjuk el en bloc az egész költségvetést.

Deutsch S: Bármennyire vagyok is egyrészt az előjáróság eljárásával, és azon eredményekkel, melyeket ily rövid idő után felmutathat, másrészt az általa életbe léptetett javításokkal megelégedve, mégis fel kell szólalnom Jellinek ur azon indítványa ellen, hogy a költségvetést vitatás nélkül en bloc fogadjuk el. Nem szabad elfelejtenünk, hogy kivülünk még 4000 egyén van, kik nagy várakozásokkal néznek ezen első közgyűlésre; s nem szabad tehát a dolgot elsietnünk, és egy 94,000 frtra rugó költségvetést amugy hevenyében elfogadnunk. Én tiltakozom az ellen, mintha bizalmatlanságot tanúsítanék az előjáróság és választmány ellen, de a költségvetésnek meghányás nélküli elfogadása több volna, mint csak bizalmi szavazat, oly valami volna, mire eddig semmiféle községben példa nincsen.

Baumgarten: Két pontot akarok érinteni, melyek az elnöki jelentésben kiemeltettek, a kultuszadóra, és a 13,000 frtnyi adósságtörlesztésre vonatkozókat. Szerény véleményem az, hogy az adósságtörlesztés aránya, az adóssági terhekhez viszonyítva tulságos. Az adósságok 20 év óta gyűltek fel, miként lehessen tehát azokat pár év alatt visszafizetni. Ha egyszer a deficitet mellőznünk sükerült, az adósságok törlesztését több évre is osztgatjuk fel.

Spitzer Gerson: Azon kérdést intézem Baumgarten urhoz, vajon illik-e, hogy a pesti hitközség azért, mert imaházat és iskolát épített, folytonosan adósságokban maradjon? Előnyös-e reánk nézve az, hogy annyi kamatot fizessünk? Mi pedig tekintettel voltunk arra is, hogy a szegényeket ne terheljük, hogy nem csak egyenes, hanem közvetett adókat is kapjunk. Másrészt tekintetbe kell venni azt, mi az előjáróság jelentésében is kiemeltetett, hogy iskolai épületre van szükségünk, — ezt pedig nem építhetjük, ha az adósságok terhétől meg nem szabadulunk. Vajon még új adósságokat balmozunk-e a régiekre? Senki sincsen közöttünk, ki egy iskolai épület szükségességétől áthatva nem volna, a budgetbizottmánynak feladata volt tehát, az

adósság törlesztésének módját, az egyesek túlterhelése nélkül megállapítani.

Baumgarten: Csak azon megjegyzést akarom tenni, miszerént ha egyszer elismert szükség az, hogy iskolai épületet állítsunk, úgy építsünk, s ne fizessünk adósságot.

Wahrmann Mór: Azon figyelmeztetést óhajtom tenni, hogy a község magánosoknak tartozik, kik között többen ma szükségben élnek, és kiknek a községnél csekély kamatra tőkéljük van, a nélkül, hogy azt visszakaphatnák. A legnagyobb jogtalanság az, ha ily egyénektől megtagadjuk tulajdonukat azért, mert a község nem akar áldozatot hozni. —

Stein Nátán J.: Azt hiszem, hogy nem egyszerre, hanem lassanként fizessük ezen adósságot, — Baumgarten urhoz csatlakozom. Azt indítványozom tehát, hogy a folyó évi adósságtörlesztést 5,000 frtra szállítsuk le.

Wahrmann Mór: Hatezer frt. már lejárt.

Stein Nátán J.: Jól van tehát, mondjunk 13,200 frt. helyett 8,200 frtot, így 5,000 frtot megtakarítunk. Másrészt, 3000 frt. van kiteve előre nem látott kiadásokra. Ilyeneket én rendes ügykezelés mellett nem ismerem, ilyenek kellő ellenőrzés mellett nem létezhetnek.

Elnökök: Ön tévedésben van, — először összeharja ön az előre nem látott kiadásokat azokkal, melyek számadás alá nem jönnek. Az előre nem látott kiadásokkal az év végével egy fillérig be kell számolni; — a második az, hogy ön a községi szabályzatról akar szólni, melyben az mondatik, hogy az előjáróság és választmány fel van jogosítva, minden egyes esetben 500 frt. erejéig kiadásokat tenni, a közgyűlés előtt leendő utólagos jelentés-tétel kötelezettsége mellett. Baumgarten ur indítványa felett fogunk szavazni, mely oda megy ki, hogy ezen tétel a budgetben ne maradjon úgy, mint jelenleg van. A módosítások iránt írásbeli javaslat lesz benyújtandó.

Baumgarten ur indítványa nevezetes szótöbbséggel elvették.

Deutsch S: A költségvetés 1-ső részében B. alatt több tételt találok, imaházi énekesek, és községi szolgák fizetéseit, épen oly összegben, mint az előbbeni években. Ebből azt látom, hogy a község az ezekre nézve divott kolduló rendszert fentartotta. Én azt hiszem, hogy ha áldozat szükséges is, mindenki szívesen megteszi a magáét, ha a létező visszasságok csak némileg orvosoltatnak. Ily visszasság pedig bizonyára legnagyobb mértékben az, melyet épen érintettem. Miként várhatunk mi tisztességes szolgákat, ha a koldulásra készítetjük őket. Egyrészt lealjasítjuk őket, másrészt elvonjuk tőlük a községtagok tiszteletét. Az én nézetem az, hogy a költségvetést ne szállítsuk le, hanem emeljük fel. Indítványozom tehát: Azon hivatalnokok fizetése, kik 600 forintnál kevesebbet kapnak, emeltessek fel 600 frtra, ellenben pedig tiltassék meg az évenként két ízben szokásos gyűjtés.

Elnökök tiltakozik a koldulás kifejezése ellen, s miután a tárgyhöz szólni senki sem kíván, azt szavazás alá boesajtja, mely alkalommal a nagy többség ellene nyilatkozik.

Stein Nátán J. kérdi, vajon a választmány tagjainak is van e szervezeti joguk?

Elnökök felolvastatja a községi szabályzat vonatkozó szakaszát, mely szerént választmányi tagok és képviselők egyenlő jogokkal vesznek részt a közgyűlésben.

Mezei Mór: A nélkül, hogy már e percben, mielőtt kérdésemre a kívánt felvilágosítást nyerném indítványt akarnék tenni, csak azon megjegyzésre szoritkozom, hogy a budget istentiszteleti részének általános rovatában két rabbinatusi ülnök fizetése van kiteve.

Ugy emlékszem, tavál még a lelépett előjáróság pályázatot hirdetett, egy a magyar hitszónoki tiszttel összekötött harmadik ülnöki állomás betöltésére. Csak azon kérdést teszem tehát, az akkor kibírdetett pályázat eredménytelen maradt-e, és nincse az előjáróság szándékában ez ügyben további lépéseket tenni, miután ez állomás betöltésével járó fizetés iránt a budget semmi felvilágosítást nem ad.

Elnökök: Ugy hiszem, Mezei ur a magyar hitszónoki tiszttel összekötött rabbinatusi ülnök állomásának betöltése iránt tett indítványt.

Mezei Mór: Én eddigelé semmi indítványt nem tettem, csupán kérdésemre bátorodom választ kérni.

Elnökök: Az előjáróság válasza következő: Nem csupán az előjáróság, hanem főtisztelendő főrabbinok is többszörösen tért vissza ezen ügyre, és eltökélte azt az osztályban legközzelebb utólagos tárgyalás alá vonni, honnan az a választmány és azután a közgyűlés elé fog terjesztetni. Ha Mezei ur csodálkozik azon, hogy ezen tétel a költségvetésben elő nem fordul, abból egyáltalában nem szabad következtetnie azt, hogy a tárgy egy évre el-

halasztott, mert a költségvetésbe csak már meghatározott bizonyos tételek vétettek fel.

Mezei Mór: Én egyelőre beérem ezen felvilágosítással, miután a tisztelt elnök ur által azon biztatást nyertem, hogy ezen ügy legközelebb az osztály és választmány útján a legközelebbi közgyűlés elé fog terjesztetni; meg levén győződve arról, hogy igérete valósággá lesz. (Általános helyeslés.)

Miután senki sem kíván többé a költségvetéshez szólni, elnök szavazás alá bocsátja a budget-előterjesztvényt, mely is tetemes szótöbbséggel elfogadtatik.

Elnök: Az egyik tárgy, melyet önöknek eldöntés végett előterjesztettem, immár elintéztetett, napirenden van most a második: a kultuszadó beszédésének módja. Magáról az adószedés elvéről, úgy annak összegéről már nem szólhatunk, erről már határoztunk. Most csak a beszédés módjáról van szó, mit ezennel megvitatás alá bocsátok. Ohajtják-e önök a bevallás rendszerét elfogadni, vagy azt, hogy az adózónak az ő előleges meghallgatása nélkül, küldessék meg a fizetési meghagyás.

Baumgarten: A bevallás ellen fogok felszólalni, mert azt igazságtalannak és célszerűtlennek tartom. Igazságtalannak, mert azt hiszem, oly összeg, mely egy szükséglet fedezésére van szánva, nem csak azok közé, melyek tisztán a jótékonyági adakozások természetével bírnak. Miután ezen fizetés tartozás, nem függhet attól, hogy ki mit akar. Így azok, kik köteleességeiknek teljes mértékben fognak megfelelni, hátrányban lesznek azok irányában, kik ezt csak kisebb mértékben teendik.

Másodszor célszerűtlennek tartom, mert nem látom át, miként teljesíthesse mindenki a bevallást. Senki sem tudhatja, melyik osztályhoz számítsa magát.

Az én nézetem szerint egy bizottmány lesz választandó, mely az adót legjobb tudomása szerint repártirozza, és melynél mindenki reklamálhat.

Jellinek Mór: A bevallásnak, önkényességnek vagy repártirozásnak ezen kérdése nem új, és mindenütt, hol bizonyos adónemekről volt szó, gondosan meghányatott. Elméletileg e kérdés rég eldöntött, azt többé senki sem vitatja. Az önkényes bevallással Angolhonban a jövedelmi adónál tették az első kísérletet, és kiderült, hogy ezen mód jelentékenyen nagyobb jövedelmet eredményez, és különösen ott, hol az adó kezeléséről van szó, sokkal előnyösebb, mint az ellenkező. Még Ausztriában is ezen bevallási módot fogadták el; mindenki tudja, hogy a jövedelmi adó nálunk önkénytelenül vállaltik be. Elvben a kérdés rég eldöntött.

Ezt előre bocsájtottam azért, hogy némelyikünket, ki talán azt hiszi, hogy egészen új dolgot akarunk behozni, figyelmeztessék, miszerint ez épen nem új. Új csupán községünkre nézve, lássuk tehát, vajon gyakorlati kivitelében itt káros vagy üdvös lesz-e? A hátrány, Baumgarten ur szerint az volna, hogy oly adónemeket, melyek szükségesek, az egyesek szabad akaratára bízunk nem lehet; továbbá hogy ez által bizonyos zavarokba keverednénk. Mi ezen kifogásokat illeti, azt hiszem, a dolgot megfordíthatom, mert az érvek, melyeket ő felhozott, épen ellene szólnak. Oly járulékok fognak itt szóban, melyek bizonyos kegyelettel vannak összekötve; ez nem adó; mi nem mondhatjuk, hogy adót fizetünk, járulék ez bizonyos kegyeletes célokhoz, és a szív dolga. Bizonyosan mindenki teltsége szerint fog ezen tervekhez járulni, ha azt saját belátására bizzuk. Egy nagy elvtől pedig nem szabad elpártolnunk azért, mert az egyik vagy másik visszaélhetne vele, és ha ez történik is, mindig fenmarad a bizottmány, mely ezt orvoslandja.

Én magam, mint nemzetgazdász tüzetesen foglalkoztam azon kérdéssel, a kényszerített, vagy önkénytelenül bevallott adó cél-szerűbb-e? Nincs kétség benne, hogy a bevallás eredménye kedvezőbb, és én meg vagyok győződve róla, hogy ha mi ezen módot elfogadjuk, az az egész hazában utánzásra fog találni, s a következők behozatandják, hogy az előjáróság által javasolt módszer a cél-szerűbb. (Zajos helyeslés.)

Baumgarten: Mi a Jellinek ur által említett bevallási módot a jövedelmi adóra nézve illeti, meg kell jegyezni, hogy az bizonyos, és meghatározott kules — 5 száztóli — szerint történik, holott itt ily adókulcs nem létezik. — Mi részünkről cél-szerűbben állapíthatjuk meg az egyesek illetményét, mert a 45 tagból álló bizottmány a községtagok viszonyait ismerni fogja, és senkin jogtalanságot nem fog elkövetni.

Arról van szó, hogy senki se fizessen többet, mint a mennyi rá valóban esnék, — Jellinek ur pedig nem felelt azon kérdésemre, miként tudhassa meg az egyes bevalló, melyik osztályhoz kelljen magát számítania?

Lányi Jakab: Mi az utóbbi kérdést illeti, épen nem szük-

séges azt tudnunk, hány személy tartozik amaz, vagy emez osztályba. Csak egy bizottmányt kell kinevezni, mely megítélendi, vajon a bevallók megfelelő bevallást tettek-e? Ha esetleg több folyrna be a tervezett összegnél, úgy azt a község javára lehet fordítani.

Blum: Egészen Baumgarten urhoz csatlakozom.

Deutsch S: Jellinek ur eléggé megcáfolta a Baumgarten ur által az önkényes bevallás ellen felhozott érveket. Az osztályozás iránt való aggályaira csak azt jegyzem meg, hogy mindenki legjobban itélheti meg saját vagyoni állapotát, s mindenki maga tudhatja legjobban, mennyivel járulhat a község terheinek.

Stern B: Oly szerencsés vagyok, a választmány tagjának lenni, hol azonban kisebbségben maradtam. Akkor nem tettem le azon reményről, hogy a közgyűlésnél, hol e tárgy meg fog vitatni, véleményemnek érvényt szerzendek. Miután Baumgarten ur kifejtette azon érveket, melyekre én akkor hivatkoztam, most csak némelyeket óhajtok még hozzápótolni.

Jellinek ur azt állítja, az önkényes bevallás azon elv, mely a legcélszerűbb. Én ebben tévedést látok. Minden előleges költségvetésnek bizonyos alapokkal kell bírnia, melyek azt fedezik. Vegyük például a városi, vagy az álladalmi budgetet. Mindegyikben vannak bizonyos jövedelmek, melyeknek befolyniok kell, és melyek előlegesen megállapítvák, bizonyosak. Ilyen a telekadó, házadó, fogyasztási adó stb. melyek bizonyosak, és ezek, mint főszámok mellett, vannak azután mellékjövödelmek, melyeknek összege nincsen előlegesen meghatározva, és ilyen az álladalomban a jövedelmi adó. — Nekünk is vannak bizonytalan jövedelmeink, az adakozások, melyek kiadásaink egy részét fedezik. Főjövödelmünknek azonban biztosnak kell lennie, mert kiadásunk is biztos. A bevallás elve, mely az álladalomban divik, nálunk nem alkalmazható. Azok, kik a községtagok belátására hivatkoznak, azon reményben vannak, hogy az egyesek többet fognak bevallani, mint mennyit a múlt évben fizettek. Én az ellenkező véleményben vagyok, és utalok a bekeblzési díjak tanúságára. Nincs példa rá hogy a bekeblzett 200 uj tag közül valaki az illetményét, mely a legalsóbb mértékre 15—200 frtra lett leszállítva, többet akart volna fizetni. (Közbeszólás: sokan).

Wahrman Mór: Azon észrevételt kell tennem, hogy a tárgy kellőképen ki nem merítettett, még azok részéről sem, kik a bevallás mellett szólaltak fel, névszerűen nem Baumgarten ur kifogására nézve. Meg kell a bevallási rendszer történetét öríenem. Mi tudtuk, hogy 39,000 frtra van szükségünk. Ezen összeget a pénztári osztály, mely 10 tagból áll, és a községtagok viszonyait meglehetősen ismeri, az adózókra kivetette. Ezen előleges repártirozás alapján megállapítottuk az 5, 10, 15—200 frtos osztályokat, melyek folytán mindenki tudhatja, hogy ha a pesti hitközség leggazdagabb tagja 200 frtot, legszegényebb tagja 5 frtot fizet, ő rá méltányosság szerint mennyi fog esni. Kétféle tévedés lehetséges, — az adózó, tévedhet, és a bizottmány tévedhet. Ha az adózó kevesebbet vall be a bizottmányt ő magához kéri, ha a bizottmány téved, akkor az illető megteszi kifogásait. A kérdés három oldalról lesz tekintetbe veendő. Az elvileg Jellinek ur által lett kifejtve, és én is azt hiszem: az önkényes bevallás elve nemesebb, humánusabb, és minden egyes ember méltóságának megfelelőbb. A második oldal a gyakorlati; t. i. az, nem lesznek-e a községtagok között olyanok, kik köteleességüknek eleget nem tesznek. Tehát a szükseges összegnél, kevesebb, vagy több fog befolyjni. Az első esetben a bizottmány megteszi köteleességét, és felemeli a bevallott összeget. A második eset pedig bizonyára nem lesz nagy szerencsétlenség a községre nézve. (Általános helyeslés.) A harmadik oldal végre az erkölcsi. Vajon azon kiskorúsági bizonyítványt akarják-e az urak magoknak kiállítani, hogy mindig szorúlnak valakire, ki helyettük gondolkodik és itél? Megvallom, hogy ha a tisztelt közgyűlés e nézetben volna is, és én véleményemmel egy-magam maradnék is, mégis azt mondanám, hogy saját adózási képességemet én magam helyesebben itélhetem meg, mint valamennyi bizottmány. (Helyeslés.)

A községi képviselőknek kettős a feladata, nem csak a közgazgatást teljesíteni, hanem a vallásos érzetet is felköltöni, a községi szellemet is ápolni, mi csak ilyenmü nyilvános lépések által fog elérhetővé lenni, ha azt mondjuk az egyes tagoknak: ennyire van szükségünk, tegye meg mindenki köteleességét! Ugyan így van ez a proteslánsoknál is.

Én is hivatkozom a bekeblzésesek és a Chevra-Kadisa közötti ellentétre. Ha Stern ur az ellenkezőt állította, én mint a bekeblzési bizottmány alelnöke mondhatom, hogy igen sokan fizetnek többet, mint a mennyit a bizottmány, ha ő állapította volna meg a díj összegét, tőlük követelt volna. A Chevra-Kadistól ellenben sokan visszamentek csnpán azért, mert a belépni óhaj-

tót mindjárt azzal fogadták, hogy ennyit és ennyit fog az illeték előleges megállapítása szerént fizetni. (Tartós éljenzés.)

A többség a vita berekesztését és szavazást kívánja, mire a választmányi javaslat általános szótöbbséggel elfogadtatik.

Elnök: Spitzer Gerson urnak azon indítványa felett, hogy a bevallás csak egy évig bírjon érvényre, szavazni felesleges lesz, miután legkésőbb decemberben ismét leszen közgyűlés, midőn a kérdés újból fog önök elé terjesztetni.

A választmányi javaslat többi pontjai vita nélkül elfogadtatnak.

Elnök: Ámbár ez által megfosztatom azon élvezettől, ily tiszteletre méltó gyülekezetben tovább is elnökölni, mégis örvendek annak, hogy önök e két tárgyat, melyek számításom szerént talán egy egész hetet vettek volna igénybe, ily rövid idő alatt elintézték. Ugy hiszem mindnyájunk gondolatának adok kifejezést, midőn azt mondom, hogy e gyorsaság nem megrovásra méltó elhanyagolásnak, nem könnyelmű eljárásnak volt eredménye. Ugy hiszem mindnyájunk lelkiismerete nyugodt lehet ezen elintézési mód mellett. Hosszú és rövid megvitatás között van ugyan különbség, de nem mindig lesz ez nyomós, mert az a kérdés velege, minő tárgyról van szó, s vajon kifejtettek-e azok már előbb kellőleg? És ez a mi tárgyunknál bizonyosan így volt!

Annyit hallottunk mi e tárgyról nem csak e teremben, de más és magán körökben is, hogy ezen gyors elintézés, csak azon avatott és részletes jártasságnak eredménye, melylyel e gyűlés tagjai a tárgyról birtak, már mielőtt e terembe léptek. (Általános helyeslés.)

En részéről szíves köszönetemet nyilvánítom önöknek, azon készségükért, melylyel a szigorú elnöki esengettyüre hallgattak. Meg kell vallanom, hogy alig van oly társaság, mely talán csak egyszer ül össze évenként, s melyben a tárgyalás mégis ily szigorú rendszeretettel, ha nem is renddel folytatatik. Meg lehetnek önök arról győződve, hogy azon egy tény, hogy ilyen gyűlés egyáltalában lehetséges, hogy oly emberek, kik az előbbeni években alig érintkeztek egymással, kik talán soha sem értekeztek komolyan közügyekről, itt csak a közérdeket tekintve, ezen szent érdek felett békésen és egyetértve nyilatkoztak, ezen egy tény egymaga nagybecsűvé teszi azt, hogy nem csupán ezen hi felekezetnek, hanem hogy különösen ezen, a pesti hitközségnek vagyunk tagjai. Azon hitben élek, hogy a pesti hitközség, különböző viszonyoknál fogva, példája által tág körökben, havá szerencsétlen törzsünk csak jutott, a jövőben nagy szerepre van hivatva.

És ha ismétlően azon kérdés vettetett itt fel, miként lehessen ezt vagy amazt a község tagjainak szabad tetszésére bízni, én tapasztalásom nyomán mindezen kérdéseket indokolatlanoknak találom. Meg vagyok győződve, hogy a tagok szabad elhatározásától többet várhatunk, mint a mennyit különben követelhetnénk.

Ama rendkívüli összhangzás hitközségünk különböző rétegei között, mind a vallásos felfogásra, mind az egész irányábani álláspontra nézve, azon egyértelműség, azon összetartás, és különösen azon szent cél, mely minden egyes tagnak szemei előtt lebeg, t. i. nem a napirenden levő községi adóügy, hanem maga a legnemesebb cél, hitrokonaink állapotának javítása és emelése ezen szeretett hazánkban, melyben nagy jövőre tarthatunk számot, — ez az, mi jelen erkölcsi helyzetünket jellemzi. (Általános helyeslés.)

Tapasztalataim többet váratnak velem, mint a mennyit eddig mások vártak; valóban esodák történnék, — ez maga, hogy e helyet én foglalom el, ez maga — csoda! (Zajos és tartós éljenzés.)

Elnöki jelentés.

A pesti izr. hitközség igazgató választmányának eddigi működéséről.

(Magyar szöveg.)

Tisztelt közgyűlés!

Az alapszabályok szerént minden év december havára rendelt összehívása a közgyűlésnek, az elnökség hatalmán és hatáskörén kívül fekvő körülmények és nehézségek által két egész hónappal elhalasztatott, és az elnökség eddig akadályozva volt, a községtagok által szabad választással e végre szervezett forum előtt, az igazgató választmány tevékenységéről számot adni.

Ama nehézségek szerencsés elhárítása után alóli elnökség legstürögő feladatának tekintette a t. közgyűlést mielőbb egybe hívni és ma legelső kötelességünk az igazgató választmány augusztus utólja ótai eljárásáról jelentést tenni. Ezen jelentésnek, mint elsőknek az új igazgatási szervezetről, a dolog természeténél fogva, — ha azt akarjuk hogy aránytalan terjedelmű ne legyen, — csak a kiválóbb tényekre es jelenségekre kell szorítkoznia, és nem bocsájtkozhatik az ügykezelés legkisebb részleteibe, — minthogy valamely új közigazgatás első korszakában oly viszonyok és kérdések nyomulnak előtérbe, melyek kimerítőbb tárgyalást igényelnek, mint a közönséges igazgatási rendszabályok és folyó ügyek.

Midőn az önök által választott községi választmány m. évi szeptember 1-én először gyűlt egybe ezen teremben, nagy feladat nehezedett vállaira. Az ő feladata volt oly szervezetet léptetni életbe, mely akkor még csak a papirosan létezett, oly szervezetet hozni mozgásba, melynek egyes részeit és kereiket ismerte ugyan, de melynek összhangzó egybehatása még kérdéses, és nem csekély aggodalmaknak tárgya volt; és a mi legnehezebb, neki jutott a súlyos feladat, a külső akadályok és belső kétfeltek közepette, a közigazgatás naponként növekedő részletei mellett, intézeteink emelése nagy kérdésnek megoldásához fogni, és ugyanazon időben befelé az egyesek jólétét, kifelé az egésznek becsületét és méltóságát szem előtt tartani. Ha minden kezdés súlyos körülményei közt az igazgató választmányának csak félig sikerült is, a hozzá csatolt igényeknek és várakozásoknak megfelelni, akkor ezen eredményt mindenek előtt tagjai fáradhatlan buzgalmanak köszönheti, de ép oly mértékben azon lelkiismeretességnek, melylyel a legelső naptól fogva az alapszabályokban megállapított határozatok mindig irányadó törvényeknek tekintettek, és megtartattak. —

Az alapszabályok értelmében a választmány a folyó ügyek részletes tárgyalása végett az ismert öt osztályra oszlott, a 45 tag elosztása az egyesek szabad választása szerént történt, mely felosztás azóta csak egyetlen egy személyváltozás kivételével fenntartott. Mindenek előtt oda törekedtünk, hogy a kezelési pénztárak a lelépelt előjáróság közgeitől annak rendje szerént átvétesse, és az egész pénzügy kezelésére elle nő r neveztetett ki Ullmann József vál. tag ur személyében, ki ezen sok időt igénylő, és nagy fáradalmakkal járó tisztséget azóta ernyedetlenül viselte. Továbbá igtató hivatal allitott fel, és az elnök vagy annak helyettesének magában a községházban naponta tartandó hivatalos órája állapított meg. Az egyes osztályoknak, már az említett legelső ülésben azon feladatok átnézete kézbesítették, melyeknek megfejtése legközelebb kívánatos volt. Ezek közt volt egy normativum kidolgozása, mely szerént az egyes osztályok hatáskörébe vágó ügyek jövőben tárgyalassanak.

Vessünk most egy pillantást az egyes osztályok és az egész választmány eddigi tevékenységére, akkor mindeuk előtt az istentiszteleti ügyek veszik igénybe figyelmünket, melyek az illető osztály kebelében sokszoros tanácskozásra nyújtottak alkalmat. Az istentiszteleti intézetek mivoltát, a működő hivatalnokokat és szolgálkat illetőleg nyomozások történtek, a kisegítő imaházak számára bizonyos rendnek megállapítása kezdetet meg, és a lelépelt zsinagógi gondnokok (Gaboim) helyébe újjak neveztetek ki. Szükségessé lett a templom részére egy új másodkántornak, és a zsinagóga részére egy másod előimádkozó és mérszárszékelőgyűlések alkalmazása, és ezen ritualis hivatalok betöltésére a pályázat már ki is hirdettetett.

Más ügyekről, melyek közös kidolgozásában több osztály is vett részt, mint esketési díjak, vallásoktatás stb. később fogunk említést tenni. Nagyobb fontosságú volt a koserhús kimérésének kérdése, mely egyrésztől nevezetes pénzügyi kérdés, más részről és főképen kultuszkérdés lévén, az illető osztályt hónapokig komolyan foglalkoztatta, ismételve a választmány elé terjesztetett, és azon föltül az előjáróságot szakadatlan tevékenységben tartotta.

Történt ugyanis, hogy augusztus havában a városi hatóság, az izraelita hitközséggel kellő megállapodás nélkül azon határozatot hozta, hogy jövőre minden nemizraelita mérsárosnak is jogában álljon a koserhús kimérése. Ezen még a lelépelt előjáróság korában hozott határozat, csak későn és átalában csak akkor jutott az alóli előjáróságnak tudomására, midőn két nemizraelita koser mérsárszéknek tetteles megnyitása által egyrészt a község elvitáztatlan joga, t. i. az annyi községtag igazhitlőségét oly bensőleg érdeklő ügy felett örködni, megsértetett, mely jogsértés másrészt az izraelita mérsárosok részéről a rendszabályok iránti engedetlenségét és nevezetesen a hústakás lefizetésének megtagadását vonván maga után, a község tetemes jövedelemforrásának kiapadását okozta. Ez utóbbi esemény csak-

ugyan csak néhány héten át akadályoztatható meg, mert midőn a városi húsbizottmányt egyetértőleg, és főleg a behozott iparszábszámra tekintettel, a község előljáróságának is el kell fogadnia azon elvet, hogy nem izraelita mészárosoknak is — természetesen a rabbinátus felügyelete alatt, — a koserhús kimérése megengedendő, az izraelita mészárosok részéről az engedelmességnek eddigi kötelekei megszakasztottak, s községünk e részbeli csaknem két hónapi jövedelme elveszett. A főrabbinátus azon időben az előljáróság részéről történt felkérés folytán, a koserhús kimérése fölötti felügyeletet illető normatívumot dolgozott ki, és stükertilt is az előljáróságnak az azóta lelépett városi hatóság helybenhagyását, és a husmériki accisa beszedésének jogán kívül teljesen azon pontnak elismerését kieszközölni, melynél fogva csak a főrabbinátus által beigtatott és a községtől díjazott mészárlót (שריט) illeti a marhalevágás joga. Ezen pontnál, és az eddig ugyan még nem elégséges felügyelői személyzetnél fogva, az igazgatóság azon helyzetben van, mind a vallás rendelkezéseinek megtartását, mind a község díjilletményeit hathatós ellenőrzés alatt tarthatni. De az egyszer meglazult viszonyok, főleg ott, hol egyesek pénzérdekei forognak kérdésben, nem állíthatóknak helyre egykönnyen, és minden áldozat nélkül, és valóban most is le kellett mondania a községnek jövedelmének egy részéről, hogy a másikat megmentse. Azon 2 frtból, melyet eddig a mészárosok minden marha levágásáért fizettek 40 krt. le kellett engednünk, hogy a vitának hosszadalmas húzása hasztalanságot állít még nagyobb veszteségeket kikérüljék. Ez évi január 1-től fogva ezen 1 frt 60 krra leszállított illetmény izraelita és nem izraelita mészárosoktól rendszeresen fizettetik, és azon idő óta a rabbinátus, határozott kívánatára és a városi hatóság által megerősített koserhús normatívum értelmében azon új intézkedés léptetett életbe, miszerint a 40 krból álló szokásos levágási díj, mely eddig a mészárlónak a mészáros által fizetett ki, a község pénztárába foly, mely azt az egyes mészárlóknak a mindenikük által levágott marhaszám szerint kiadja. Bár nem maradna csupán pium desiderium, ha itt azon reményt nyilvánítnék, hogy az izraelita mészárosok jövőben nem fogják ez ügyet kizárólagosan üzleti szempontból tekinteni és kezelni. Végre nem maradhat megemléketlenül azon barátságos készség, melyvel az előljáróság a tek. városkapitányi hivatal részéről ezen új rend kivételében támogatott.

Az iskolai osztály körében először is, az egyes tanintézetek igazgatóinak jelentése ezek állapotáról, annyiban voltak közvetlen hatással, mennyiben a választmányt figyelemztették mindazon hiányokra és bajokra, melyekben tanintézeteink, dacára a bennük alkalmazott férfiak dícséretes buzgalmanak, és dacára az előbbeni előljárók fáradozásainak, tagadhatlanul szenvednek, és melyek mellett, különösen a főtanoda és leánytanoda is kétségtelesen elsatnyulandnak, ha nem sikerülend rábírunk minden jóra és nemesre fogékony hitrokainkat ezen intézetek nagylelkű támogatására, újból alakítására — és mondjuk ki röviden, egy új iskolai ház építésére.

Nincs kiáltóbb, nincs szegényitőbb ellentét, mint midőn Istennek e gyönyörű házából, mely a községnek becsületére, a fővárosnak díszére válik, ama ronda épülethez jutunk, melynek szűk, sötét falai közé zárjuk naponta az ifju nemzedéket, jövőnk zászlóvivőjét, annak anyagi és szellemi romlására. A fővárosi izr. községének elemi főtanodája, mely egy szegény vidéki község számára is elégtelen, faluhoz méltó, pávaláb a templom pompás homlokzata mellett, élő szemrehányás, mit sokáig túrnunk nem szabad, ha fölébredt bennünk a valódi érzés a község erkölcsi szükségletei és saját magunknak, mint képviselőinek kötelességei iránt. — A mintafőtanodát és a tanítóképezdét illetőleg, az osztály annak a községhez viszonyt tanácskozási tárgyára tette, és ide vonatkozólag az országos iskolai alapnak az izr. községi jegyző tollából folyó, kimerítő történelmi kimutatása kellő újjmutatásul szolgált. A nemizraelita nyilvános intézeteknél magyar nyelven tartandó hitoktatás számára egy tanító neveztetett ki, valamint hogy a mintafőtanodánál a héber tantárgyak correpetitioja, egyelőre a községköltségén, életbe léptetett. — A Thalmud-Thora tanítás emelésére az osztály ajánlatára, a rabbinátusi hivatallal történt tanácskozás nyomán elhatározottat, hogy a községi igazgatóság fölügyázata és ellenőrködése mellett külön egylet alakíttassék, melynek a már meglévő Thalmud-Thora alap rendelkezése alá bocsájtassék, mire főtisztelendő főrabbi ur vállalta magára, a még életben levő alapító tagok közreműködése mellett, az egylet alakítását. — Az izr. magántanodáknak a községhez viszony, valamint a község részéről felállítandó igazgatósága az összes községi tanintézeteknek, a mint az a vallási autonomia eszméjének megfelelni, végre egyéb idevágó kérdések a tárgyhoz illő

komolysággal kimerítőleg vitatva, végleges elintézésüknek csak a községi alapszabályok helybenhagyása után nézhetnek eléje. Említést érdemel a szegény iskolagyermek ruházására történt adakozások gyűjtése, melyet ugyanezen osztály Kern előljáró urral egyetemben eszközölt és mely jelen alkalommal 2400 forintnyi tetemes összegre rüg. Ezen összegből 2013 forint, 209 fű és 90 leány felruházására fordított; a maradék a jövő évre le-téteményeztetett.

Számosabbak voltak, és nagyobb, közvetlenebb horderővel bírtak azon határozatok, melyeket a választmány a jótékonyági osztály ajánlatára hozni képes volt. Ezen osztálynak legközelebb 4 intézet fölött kell örködnie, és azokat kezelnie, s ezek: a nyugdíj intézet, az árvák ellátása, a szegények intézete és a kórház. Az első intézetet illetőleg a Fleischl Dávid ur leköszönése folytán trespesedbe jött igazgatói tisztre Munk M. ur lön megnyerve. Az árvák ellátására vonatkozólag legelőbb két árvagondnok, Hasenfeld tr. ur és Schlesinger Ignác ur nevezettek ki, kik azóta sokszorosan foglalkoztak javítási tervekkel és buzgón fáradoztak azon, hogy az intézetet jelenlegi tengő állapotából kiemelve, annak szebb, a nagy pesti községhez méltóbb jövőt biztosítsanak; különösen kitűnt csakhamar, hogy ezen szegény elhagyott lényeket, nehogy testileg mint erkölcsileg elsatnyuljanak, egy földel, egy árpolda védelme és örködése alatt kell egyesíteni, minthogy eddigi ellátásuk ama vagy eme iskolai szolgálat, ama vagy eme sirásónál esetleg vagy személy szerint, főkéletesen tarthatatlannak bizonyult. Ily célirányos intézmény létesítését talán a tanodaépület felállításával lehetne összekötni.

A szegényügynek gyökeres változón kellett keresztülnie, miután a figyelmes szemlélőnek csakhamar föltűnt, hogy az eddigi eljárás mellett a szándokolt cél lényeges része, tudniillik olyanok segélyezése, kik arra valóban szorúlnak s egyszersmind valóban méltók is, elég gyakran, hogy ne mondjuk teljesen elhibázott volt. Az új, szerzőre nézve nagyon dícséretes, szegényügyi alapszabályok kidolgozásánál főfeladat volt tehát azon mód felfedezése, mely által lehetségessé tétetnék a segélyt kereső szegényiségének megállapítása, a toladó szokásbeli koldúsnak és munkakerülőnek a nyomor üldözte szerencsétlentől megkülönböztetése, a segélytelen elhagyottnak, valamint a szemérmes szegényeknek fölkeresése, és üde enyhítésnek nyújtása ott, hol arra való szükség forog fenn. Ezen mód megtalálhatott 16 szegény-felügyelő kinevezése által, kik különböző utcakerületekre osztva az illető jelentkező, vagy más uton a jótékonyági osztály tudomására jutott szegényeket fölkeresni, azok családi viszonyait, a segély szükségének minőségét megvizsgálják, és arról jelentést tenni tartoznak. A segélyezéseknek a község „szegények könyvébe“ történő beigtatása által e munka jövőre mind könnyebbé válik, és a felügyelő urak, megannyian a közgyűlés tagjai, valódi érdemet szereznek magoknak a község körül, a miért forró köszönetünket nyilvánítani kedves kötelességünk.

A szegény-betegek ápolásának intézete a jótékonyági osztály ezen ágának második főtárgya volt, melyben egyéző lábra kapott hibák mellett, különösen szembeötlött a gyógyszerre nagy mértékben történt haszontalan pénz pazarlás. — Ennek megátalására hiányzott minden a szegények gyógyításánál különben használatni szokott normatívum; a szegény-orvosok nem kaptak instrukciót, az orvosi rendelvényeknek a község bélyegéveli ellátását egy a szegényügy vitelére legkevésbé sem avatott közigazgatási hivatalnok kezelte; a gyógyszereszek végre nem csak hogy feltűnően csekély leengedésben részesíték a községet, de a gyógyszereszek árszabásában is hathatós ellenőrködés nélkül hagyták. Fizetett is a község évenként csaknem 4000 forintot gyógyszerre.

Sikerült az előljáróságnak a gyógyszereszeket az eddigi 25% helyett 50%-es leengedésre, azonkívül ama nemes elv elfogadására bírni, hogy jövőben a mi szegényeink a városi község szegényeivel azonos kedvezményben részesüljenek, mely elvet csak egy, a városi pénztárral érintkezésben volt gyógyszerész utasított mint elfogadhatlanul vissza. Egyszersmind a község szegényei számára rendelvényezési-szabály (Ordinations-Norm), az orvosok számára instrukció dolgoztatott ki, melyek szerint ezek jövőben szegélykönyvet vinni, és havi jelentéseket tenni tartoznak. A nagyobb fáradság megfélelőleg lesz díjazandó, a mint hogy egyáltalában az intézet bővítése fog szükségesnek találatni. Az orvosi rendelvények bélyegzését az e végre külön kinevezett második szegények atyja Valatin J. ur vette át, a gyógyszereszek árszabása fölötti ellenőrködést, csekély fizetés mellett, a városi díjazó, Dulitzky ur kezeli.

A szegények intézetében eléggé nem méltányolható odaadással működik az első szegények atyja Hürsch Károly ur, kinek

kezeiből veszik a szegények különbség nélkül a pénz- vagy természetbeni segélyezésekre szóló utalványokat, és a kihez különösen az idegen szülőkölődőknek kell fordulniok.

A kórház, ezen község egyik legfontosabb jótékonyági intézete, az osztály figyelmét csakhamar magára vonta; és miután az e részbeni vizsgálatok nagyon is világosan tanúsították az állapot teljes maradhatlanságát, az előjáróság mulaszthatlan kötelessége volt, minden tőle telhető módon és haladéktalanul a bajnak elejét venni. Egy e célból kinevezett küldöttség segélyével, mely ez ügyben javaslatokat volt előterjesztendő, több heti munka után sikerült nemcsak az intézet süllyedésének okait felfedezni, de azokat reményilem mindenkorra, száműzni is. A bajnak egyik főoka egy magában a házban levő férfi hivatalnok hiányában rejtett, ki a fölviigazgató ügykezelői és gazdasági tekintetben vezetné, a miért is ez állomásra már pályázat lón hirdette. A főorvos, gyöngékedése által nehéz kötelmeinek teljesítésében akadályozva, állomásától való ideiglenes fölmentésért folyamodott, és a választmány elég szerencsés volt általános tisztelt Gross Fülöp tr. ur személyében, kit tudományossága nem kevésbé, mint hő buzgalma a szenvedőkért kiténtet, egy ideiglenes utódra találni. Ezen alkalommal célszerűnek látta a választmány kijelenteni, hogy jövőben a kórház főorvosa mindig csak három évre nevezessék ki, az újráválaszthatóság jogának ióntartásával, és a választmány e határozatánál, más okok mellőztével, legfőbbképen azon szempontból indult ki, hogy ezen a szakember önképzésére annyira kedvező alkalmat nagyobb számú izr. orvosoknak tegye bozzáférhetővé, kik előtt, a hitközségén kívül csaknem valamennyi hasonintézet zárva van.

Egy kórházi sebész alkalmazása, ki a főorvos mellett a gyógyítás sebészeti részét fogja kezelni, szükségesnek ismertett, s e végből pályázat hirdettetett. Hasonlóképp új segéd orvos választása is pályázat útján legközelebb fog eszközöltetni.

Balassa János tr. és tanár ur az előjáróság fölszólítása következtében, a műtői szakba vágó kitűnő szolgálatait a kórháznak újból felajánlotta, a miért is neki mély hálával tartozunk. Az intézet szembetegeit, úgy mint eddig Österreicher tr. ur fogja gyógyítani. A gyógyszerék kiszolgáltatását Formágyy gyógyszerész ur vállalta el sokkal kedvezőbb feltételek mellett, mint minőket az intézet eddig élvezett, azonfölül alkalmasabb rendelésmódról, továbbá gyökerek, drogueriatickek és nadályok jutányos megszerzéséről is gondoskodva van, és egyáltalában szigorúbb gazdálkodás hozottat be mindentűt, hol ez nincs kárára a betegnek. Végül, hogy nem csak jelenre, midőn minden javítás mondhatni még ébrény-állapotban van, hanem a jövőre is biztosíttassék az intézet okszerű, szakértő vezetése, a választmány orvosi és nem orvosi tagokból álló állandó kórodai bizottmányt nevezett ki, melynek élén Rózsay József orvostudor ur áll, és mely a jótékonyági osztály elnökének ezen oly számos kis részletekkel ellátott ügy vezetését és fölgyeletét nevezetesen könnyítendi. Egyedül a félelem, miszerént megsérthetném azon férfiak szerénységét, kik a kóroda újjászervezésének terhes munkájával még ma is elfoglaltak, és az előjáróságot működésében derekasan gyámoltják, kézzel e férfiak megnevezésétől tartózkodni, és csak azon ohajukat nyilvánítani, vajha ennyi önzestelen törekvés, ennyi önfeláldozás és önmegtágadás a szóban levő jótékony intézet fölvirágzásában és sikeres fejlődésében lenné föl egyedül remélt jutalmát. Az említett intézeteken kívül még több kérdés, javítás és javaslat foglalkoztatta a jótékonyági osztályt, és vele a választmányt. Gondoskodva van az adakozások kiosztásának jobb kezeléséről, valamint egyetértve a pénztári osztálylyal a pénzbeszedés hathatósabb módja és ellenőrzése léptettetett életbe. Örvedetes ellentétben a szegények könnyével, adakozások könyve készítettett, mely az adakozott összegek jelenbeni kimutatásán kívül, mint a mindinkább fejlődő jótékonyági érzés szép tanujele utódainknak épületes emlékül szolgáland.

A község összes jótékony alapítványainak kimerítő összeállításra a választmány figyelmét csak a legutolsó napokban fordítá a dolgozatok nagy halmazára, melyek megfejtésüket a közel jövőtől várják, minthogy itt mindenesetre sok elmulasztott mentül előbb helyrehozandó; e célból egy 15 tagból álló bizottmányt neveztetett ki, melynek javaslatai legközelebb vannak kilátásban. Még a nevezetes adakozások volnának megemlítendő, melyek a lefolyt félév alatt a szegények számára folytak be. Az adakozók az adakozásban lelik föl a legszebb jutalmat, az előjáróság azonban kötelességének tartja minden jötevő iránt legmelegebb háláját és azon meggyőződését kifejezni, hogy a község szebb bizonyítványra szert nem tehet, mint minő az itt naponta tanúsított hálalandság a jótéteményre.

Mig a választmányának három említett osztálya, ugyszólván

a község szellemi és erkölcsi szükségleteivel foglalkozott, addig a negyedik és ötödik kötelessége volt annak anyagi jólétét éber gondoskodásban részesíteni, és a bevételeknél szigorú rendre, a kiadásoknál pedig böles gazdálkodásra ügyelni. A mult év utolsó 4 havának nyomtatásban előterjesztett számadási kimutatása némileg módot nyujt önöknek megítélhetni, vajon sikerült-e az igazgató testületnek méltányos igényeiket kielégíteni.

A pénztári-osztály folyó ügyei, ugyszintén a kezelésben javítások oly különbélek, hogy ezen osztály tevékenységéről nem terjeszthetünk más képet önök elé, mint az általa kidolgozott normativumot, melyben a kezelésnek egész szerkezete tárul föl szemek előtt. Önök különösen meglegedéssel fogják belőle megtudni, hogy most tényleg birunk központi pénztárral, melybe minden bármily néven nevezendő bevétel befoly, úgy szintén hogy a legeskelelyebb ép ügy, mint a legnagyobb tétel, ugyszólván csálhatlan ellenőrzésnek van alávetve. Azon intézkedés tétetett, hogy a községi pénztárban mindig csak körülbelül 1000 ft. legyen a folyó kiadások fedezésére, a többi a hitelintézetbe tétessék le 5%-nyi kamat mellett.

A pénztári osztály e terjedelmes normativumon kívül még két dolgozatot terjesztett elő, melyek által a választmány elismerését, és remélhetőleg a község egyhangú köszönetét is kivívtamagának; e két dolgozat az: új bekebelezési-mód és a kultuszadó rendezése.

Ismeretes, hogy új községtagok bekebelezése mult években a budgetben évenként néhány száz forintot adó csekély jövedelmi forrásként szerepelt.

Az osztály azon tapasztalásból indulva ki, hogy sok helybeli izraelita polgártársunk magát a község szorosabb kapcsolatától ennek kárára távol tartja, és meg levén győződve arról, hogy ezen a legtöbb esetben nem szándékos tartózkodásnak egy szabadabb bekebelezési mód végét vetendi, az önök által ismert bizottmányt léptette életbe, mely vasárnaponként közvetlenül érintkezik a folyamodóval, és a választmány által hozott bekebelezési normativum alapján a bekebelezendőt a választmányának helybenhagyás végett előterjeszti. Azon tény, hogy ily módon vagy 200 tiszteletre méltó tag és adozó nyeretett, hogy alig két hó lefolyása alatt körülbelül 6000 ft bekebelezési járulék és 1400 ft. ajándék folyt be a község jótékonyági intézetei számára, ezen tény eléggé világosan tanúsítja a választmány által decemer hó elején határozottá emelt javaslat gyakorlati haszonvetőségét.

És így először is a községi adó lesz tárgyalandó, mely kérdés a tisztelt közgyűlésnek, az alapszabályok értelmében eldöntés végett elébe terjesztetik. E kérdést illetőleg is egész új módot hozott javaslatba a pénztári-osztály, azon szempontból indulván ki, hogy egy vallás-község szükségleteit fedező járulékok az adozó tagok önkénytes bevállása által illendőbb és sikeresebb módon szerzeszettek meg, mint az eddig divott repártició által. E két fogalomban központosul az egész kérdés zöme, mely köré más kisebb mellékkérdések, héj és mellékességeként csoportosulnak. — Midőn a pénztári osztály egyhangulag nyilatkozott az önkénytes bevállás mellett, természetesen nem akarta ezáltal az egyes községi tagnak azon jogot tulajdonítani, hogy magát az egész iránti kötelezettségei alól egészen vagy csak részben is kivonja, de át volt hatva azon meggyőződéstől, hogy e község tagjainak naponta élénkebben nyilatkozó közérzűlete mellett, ez utóbbira való hivatkozás, a legüdvösebb sikerrel kecsgetető, de egyszerűsmdn ugyszólván erkölcsi kötelesség. Azon okokat, melyek az osztályt javaslatánál vezérelték, az ez ülés folytán önöknek előterjesztendő munkálatból fogják önök tüzetesen és részletesen megismerni; e jelentésnek azonban meg kell említenie azt, miként járt el a választmány ez ügy megítélésében.

A választmány 13 szavazattal 12 ellen döntött a bevállás mellett, oly vita után, mely mindkét részről a legnagyobb komolysággal és avatottsággal folytatott, és mely épen ez által a választmány illetékes hivatottságának legnyomósabb bizonyítéka. Ezen egy szavazatnyi csekély többség, ezt nem szabad elhallgatni, azt gyaníttatja velünk, hogy több tag jelenléte mellett az eredmény más, vagy talán épen ellenkező leendett; másrészt azonban nem lehet azon körülményt sem figyelmen kívül hagynunk, hogy a bevállási módszernek a bekebelezési illetekknél azóta tapasztalt eredménye ezen rendszer egyik másik ellenségét is időközben más véleményre téríthette.

E kérdés részleteire nézve, a választmány önök jóváhagyásának fentartása mellett, következő pontokban állapodott meg:

1. Minden helyben lakó izraelita, akár házasság akár nem, kinek önálló keresete van, kultuszjárulék fizetésére köteleztetik, ha bár nagykorúságát még el nem érte volna is.

2. Atyjoknak azon fiai, kik az előbbieket üzletében mint nyilvános társak részesek, kultuszjárulékot fizetni tartoznak.

3. Könyvivők, üzletvezetők és reskedő segédek, kiknek évi fizetése a 600 frtot meghaladja, szintén kötelezettek a kultuszjárnélék fizetésére.

4. Minden a kultuszjárnélék fizetésére kötelezett községtag körlevél által lesz a bevallásra olyképen felszólítandó, hogy az általa bevallott összeget a mellékelt osztályzati ívbe jegyezze be, és azt 8 nap alatt lepecsételten küldje át az e végre kinevezett bizottmánynak.

5. A kultuszjárnélék bevallására 15 osztály állapittatik meg:

1 osztály	5 frt.	6 osztály	30 frt.	11 osztály	100 frt
2	10 "	7	40 "	12	125 "
3	15 "	8	50 "	13	150 "
4	20 "	9	60 "	14	175 "
5	25 "	10	80 "	15	200 "

vagy több.

6. A kijelölt határidő lefolyta után a bizottmány megvizsgálja a beérkezett bevallásokat s összehasonlítja azokat az előre kidolgozott tervvel. Azok, kik a tervhez és ismeretes vagyoniukhoz képest feltűnően csekély bevallást tesznek, a bizottmányhoz meghívandók, hogy többet valljanak, vagy eljárásukat indokolják. Azok pedig, kik nem is küldenek be bevallási íveket, rövid határidő kitézése mellett újra felszólítandók, melynek eredmény nélküli lefolyása után, a repártió által közvetlen megadóztatás alá esnek.

7. A körlevelek kétfélék; egyik azok számára, kik már eddig is fizettek kultuszjárnéléket, a másik az ujonnan bevont adózók számára.

8. Minden fenyegetés mellözése végett a körirat mellé lesz nyomtatandó valamennyi fenemlített rendelkezés, mint a közgyűlés jegyzőkönyvi határozata.

9. Minden bevallás érvénye csak egy évre terjed.

A gazdasági osztályra nézve szinte mindenek előtt szükséges volt egy normatívum megállapítása, melynek alapján volt csak lehetőség a megtakarítások feladatát megoldani. Rend a takarékosság kezdete. A községi intézetek mindegyike mellé a gazdasági osztály egy tagja van rendelve, ki az intézet külön szükségleti-könyvébe jegyeztet azon vásárlásokat, melyekhez csekélyebb pénzbeli kiadás igényeltek, önállóság azonnal, 10 frtot túlhaladó összegeknél pedig csak az osztály elhatározása után teljesíti. Ezen intézkedés azóta igen hasznosnak bizonyult. Az ezelőtt mint templomfelügyelő működő hivatalnok, most az összes községi intézetek gazdasági felügyelőjévé nevezetett ki, és csak ez által nyert alkalmas hatáskört tevékenységének kifejtésére. — Haszon-talan, csak utban álló anyagkészletek eladása által, szükség nélküli lom távolított el. Az aradi utcában fekvő és keveset jövedelmező községi telek tervezett eladása, jóváhagyás végett annak idejében önök elé fog terjesztetni.

A legnagyobb kiterjedésű és sok hét szorgalmát igénybe vevő munka, melyet az osztály nyújtott, az előttük fekvő folyó évi budget, egy dolgozat, mely a választmányban különböző változásokon ment ugyan keresztül, de lényegében mégis az osztály eredeti indítványait foglalja magában. Annál kevésbbé szükséges a költségvetés részleteibe itt bocsájtkozunk, minthogy a számbeli kimutatás a nélkül is önök kezében van, csak néhány kevés pont-ra kívánjuk önök különös figyelmét már itt irányozni. Költségvetésünk 94,993 frt 91 kr-ra rug. A múlt évvel szemben, a kiadásnak 18,071 frt 33 krnyi növekedése mutatkozik, mely mindenek előtt megmagyarázandó és megvédendő volna. Minthogy ez összegből 4449 frt. a fizetések nagyobbitására, 13,622 frt 33 kr. pedig községi tartozások lerovására van szánva, tulajdonképen meg van mondva minden, a mit a budget e növekedésének védelmére felhozni lehet.

A t. közgyűlés a választmányynal egyetértőleg bizonyosan azon elv mellett fog nyilatkozni, hogy a község hivatalnokainak semmi módon sem szabad okot adnunk arra, hogy szűkebbli bánásmódról panaszkodjanak, hogy ellenkezőleg csak megfelelő fizetés mellett várhatjuk amaz őszinte buzgalmat a hivatalbeli köteleességek teljesítésében, melynek az intézetek gyarapodásának érdekében az alkalmazottak egyikénél sem szabad hiányoznia. A hivatalnokok legnagyobb része hosszabb idő óta utaltatott a községi közigazgatás rendezésének idejére, mint azon időpontra, melyben méltányos követeléseiknek elég fog tétetni, s így elkerülhetlen volt, e méltányos kívánalmakat, a budget kidolgozásánál minden további halasztás nélkül tekintetbe venni.

Szintugy megnyerendi önök helyeslését azon elhatározás, melynél fogva az igazgatóság feladatánál tűzte ki magának, a templom építésének alkalmával felvett tőkék lassankénti törlesztését. Itt nem csak egy kamatteher mellözése a budget-ből; hanem s legkivált, a község erkölcsi hitelének emelése forog kérdésben,

midőn a, habár nemes célokra igénybe vett alapítványi tőkékét lassanként újból kiegészíteni iparkodunk.

A gazdasági-osztály végre abban fáradozott, hogy a husvétii liszt bevásárlását előnyös föltételek mellett eszközölhesse. E bevásárlás, a pesti hengermalomnál szerződés útján már régebben teljesített is, mely alkalommal Lányi Jakab előljáró ur 1500 mérő buzának a bevásárlási ároni átengedése által egy 462 frtnyi nyeresémet juttatott a szegények javára.

Egy második, nem régen kinevezett bizottmány a husvétii kenyér ügyének rendezésével foglalkozik; mely ügy mint kultusz-jótekonysági- és gazdasági kérdés, minden esztendőben három irányban veszi igénybe az igazgatóság figyelmét. Ha az osztály a vegyes bizottmány nyomozásainak következtében eltért is eredeti tervétől, miszerént az összes husvétii kenyér kiállítását két sítőmesterre volt volna bízandó: mégis bizvást reményli az előljáróság, hogy a kezelésben behozandó javítások a budget könnyebbitésével, egyszersmind a szegények célszerű s csonkítatlan részletetését, tehetendik lehetéssé. — Schoenberg Armin tudor ur, az osztály ajánlatára a község ügyvédévé nevezetett ki.

A választmányynak természetesen oly kérdéseket is kellett tárgyalás alá vennie, melyek nem voltak alávetve az osztály előleges tanácskozásának; de ezek többnyire alárendelt tárgyak, melyek itt említés nem érdemelnek.

Egy rég érzett szükségletet tekintetbe véve, és megfelelő a „szent egyet előljárói“ (Chevra-Kadisa-Gaboim) által nyilvánított kívánatnak, néhány bizottmányi tag lett kiküldve azon célból, hogy a nevezettekkel egyetemben, alapszabályokat dolgozzanak ki a „szent egyet“ számára, melyek bevezetését a legközelebbi hetekben várjuk. Oly egyet, mely mint ez, épen úgy tűnik ki céljának szentsége, mint gondnokainak áldozatkész odaadása által, csak kevés tért enged mélyen beható újításoknak, és az előljáróság szándéka a „szent egyet“ önállóságát, valamint a község felügyeleti jogát hason mértékben fentartani. Ez utóbbit felhasználva figyelmeztettük a „szent egyet“ képviselőit, hogy a tagok évenkénti járulékanak egy beteg-ápoló-intézet felállításának céljából indítványozott felemelésétől ideiglenesen álljanak, minthogy egy minden egyes tagra nézve ily nagy fontossággal bíró határozatnak minden esetre az egyletnek, az alapszabályok értelmében ugyis legközelebb összehívandó közgyűléstől kellene crednie. Uj tagok felvételére ellenben, az engedélyt legnagyobb készséggel adtuk meg és az egyletnek ezen tinnepélyes alkalommal minden kívánatos segélyt nyújtottuk. E tagfelvétel oly dús eredményt volt, mint még egy sem mindeddig, a mi nem csekély bizonyítéka annak, hogy az újabb időkben ismét feléledt érdek a községi igazgatás iránt ez irányban is üdvösnek bizonyult, s hogy általában a község és az egyet érdekei egymással való karöltve járása vannak utalva.

Azon aggodalmak ellenében, melyek az új igazgatás kezdetében az új igazgatási szervezet célszerűsége fölött e tanástermen belül és kívül halasztottak, kötelességünkben áll, tapasztalatainkat e tárgyról híven önök tudomására juttatni. Noha a jelen közgyűlésből az alapszabályok fölötti minden tárgyalás kizárva marad, még sem szabad önök előtt erre vonatkozó észleleteinket és tapasztalatainkat elhallgatnunk. Minden más előszertet nélkül, mint a jó ügy irántival, és mentve az új rendszabályok iránti elfogultságtól, mégis határozottan ki kell mondanunk, hogy ez utóbbiak minden várakozáson felül hasznosaknak és célszerűeknek bizonyultak. Leginkább két aggály merült fel mindjárt kezdetben ellenük; t. i. az, hogy az osztályok felállítására egyrészt az ügykezelés huzodalmas menetét okozandja, másrészt pedig helytelen kisebbségi határozatokat fogna eredményezni; másodsor az, hogy az előljáróság mint csupán a választmányynak végrehajtó organuma, kifelé nem fog elegendő tekintélyt és tevékenységet kifejthetni. Mind a két aggály eddig legkevésbbé sem mutatkozott alaposnak. A késletettség mindig üdvös volt, s a felfogás megérlelésére szolgált, valahányszor az osztályok tanácskozása a választmányét megelőzte; és bizonyosan nem mulasztott el egyszer sem e miatt a cselekvés kellő pillanata.

Bizonyos továbbá az, hogy nem egy szép munkát csak az osztály kebelében, és csak azért jöhetett létre, minthogy minden választmányi tag majdnem kizárólag csak egy tetszése szerénti specialitással foglalkozott, és az osztálytársak meghitt kis körében kedvező alkalmat talált gondolatainak érlelésére és kieserésére. De azért senki el nem felejté, hogy egyedül a választmány az igazgató testület, és hogy az osztályok csak sürgős esetekben van megengedve a határozatok fogantatása; — sőt egyenes ellentétben a fentebb nyilvánított agályljal észre lehetett venni, hogy az osztályok tagjai azon voltak, hogy minél több kérdést

terjeszthessenek határozás végett a plenum elé. Összetűközések az osztályok és választmány, vagy az egyes osztályok között épen nem fordultak elő, és az utolsó időben behozott hetenkénti szabad értekezletek által a saját osztály körén kívül eső kérdések megértése és ezáltal a választmányi tagok barátságos összműködése lényegesen lön előmozdítva.

Tevékenységében épen nem akadályozva ott, hol cselekedni kellett, az előljárásnak csak örülnie lehetett azon intézkedésen, mely előbbi teljhatalmának egy részét elvette ugyan, ellenben őt azon megnyugtató helyzetbe hozta, hogy mindig csak az egész igazgató testületnek valóságos majoritási határozatait kelle fogatosítania. Mily ritkán szükséges különben az egész üdvére az, hogy az előljárátság önhatálmilag határozzon, azt mutatja azon körülmény, hogy csak egyetlen egyszer, csak az utolsó napokban élt azon jogával, miszerint sürgetős esetekben, későbbi jelentéstétel mellett a választmánynak, nagyobb összeggel felett rendelkezhetik, és ugyan az árvíz által károsultak javára történt gyűjtés alkalmával.

Kiemelendő, valamint nem eléggé dicsérhető továbbá az, hogy az igazgató testület valamennyi tagja közt a legszíveveseb előzékenység és legbarátságosb egyetértés viszonya képződött ki, mely maga is elegendő biztosítékot nyújt ezen intézkedések tartósságáról, és egyszersmind teljes érvényű bizonyíték arról, hogy mindnyájan egyenlő buzgalommal lelkesülnek a szent ügyért.

Szent ügy, nemcsak az istentiszteleti, jótékonyági és tanintézetek miatt, melyek a közigazgatás tárgyait képezik, hanem még inkább azért, mert a községi élet formáinak nemesbítése azon sarkpontok egyike, melyektől bitsorsosink állapotjának belső emelkedése és javulása reményelhető.

Ezen gondolat már most is sokszorosan talált terjesztőkre és pártolókra; már most is utánozza példánkat számos testvérszűközség a hazában; és azon kívül itt is, ott is hirtelen felébredt már a községi érdekek iránti fogékonyság, hol ez ügyek iránt még csak rövid idővel ezelőtt a legsajnosabb egykedvűséggel tündettek. Vagy nem volt-e sajnos, hogy egy néptörzs, mely nyomort és elnyomatást évezredek óta szerencsésen kiállott, melytől semmiféle illdözés atyái tiszta hitének kincsét el nem rabolhatta; mely lázas sietősséggel szokott a műveltségnek minden előtte végre megnyitni csarnoka felé tolongni, hogy a jelenkor kultura népeinek ezen legrégebbike épen a községi élet tekintetében megszűgyentlve annyira hátramaradt környezeté mögött?

Kifelé való viszonyainknak rövid jellemzésével akarjuk, igen tisztelt közgyűlés, ezen már szerfűlött hosszúra nyúlt jelentést befejezni.

Miután alapszabályaink különösen ezen célra kinevezett városi bizottmány által megvizsgáltattak, és mint önök emlékezni fognak, néhány mellékes hozzáttétellel jóváhagyattak, miután a jelenlegi igazgató testület választása a helyhatóság közvetlen felügyelete alatt történt, october havában az ezóta lelépett városi tanácsból alapszabályaink tökéletes jóváhagyását és szentesítését megnyertük, valamint különösen azon biztosítást, hogy a városi hatóság, hitközségünk autonomiáját elismervén, ezentul soha sem fog többé annak belső administratiójába avatkozni, hanem csak a törvényben gyökerező felügyeleti jogot megővni, és magának igénybe venni. Tekintettel azonban azon törvényes határozatra, hogy minden egyletnek, mint minden testületnek alapszabályai csak a legfőbb politikai országos hatóság beleegyezésével nyernek tökéletes érvényt: arról gondoskodtunk, hogy alapszabályaink tűstént a m. kir. helytartó tanácsnak szentesítés végett eléje terjeszthessenek. Ha eddig nem jutottunk is még ezen jóváhagyás birtokába, mégsem kételkedhetünk legkevésbbé sem abban, hogy a m. kormány belső administratióknak megismerése után, valamint a község kebelében történekről nyomozások következtében, nem fogja megtagadni jóváhagyását oly intézkedéstől, melytől kifelé semmit sem kell tartani, és melytől befelé annyi jót lehet várni.

Igaz ugyan, hogy többször tornyosultak setét fellegek vára-kozásaink egére, igaz ugyan, hogy ismételve állítottak, miszerént már szeretettel megkarolt intézményeinknek egy új provizorium elől kellend majd hátrálniok; de ha egy közel válság előtti félelem kilátásunkat a jövőbe borultá tehette is, ugy másrészt azon tapasztalás öntött belénk vigaszt és bátorságot, hogy épen azon napokban nagy községünk minden osztálya eddig példátlan egyetértéssel, gyűlt egységes cselekvésre a fenálló intézmények és azon személyek köré, kik a községben állásuknál fogva kiválólag voltak arra hivatva, hogy ezen intézmények mellett a sikra szálljanak.

És ilyen tapasztalat által emelt hangulatban, valamint azon biztató reményben, hogy ezen község további áldásos kifejlésé-

nek ezentul semmi komoly akadály sem fog útjában állani, terjesztjük bölcs megítélésük és eldöntésük alá a fent megértett közigazgatási kérdéseket.

A pesti izr. bitközség előljárása
Dr. Hirschler s. k.
Elnök.

Pest, február hóban.

(Fm.) Keserves sors jutott a zsidó journalistának! Ha egy nagy politikai lap netalán tudományos értekezést tenne közzé a cukorrépatermesztésről, ne jusson eszébe, azt könnyelműen átlapozni, mert sok magyar publicistánál a zsidók megtámadása olyan, mint Catónak ama híres mondata: caeterum censeo Carthaginem delendam esse, mely ennek egyetlen beszédéből sem maradhatott ki; s ki tudja vajon e tudós értekező is nem ezen szellemi... akarja e trágáztatni a répa földet?

Ha a papi javadalmak saecularisatiójáról, vagy az államjavarok kibérléséről van-e szó, az mindegy, — az illető cikkirő pro vagy contra bizonyosan a zsidók hazafiatalanságából, vagy épen a nemzetnek a zsidók elleni ellenszenvéből fogja legnyomatékosabb érveit meríteni.

Igy legközelebb a „Sürgöny“ is, — pedig a „Sürgöny“ egyike azon kevés magyar lapnak, melyek némi jóakarattal emlékeznek meg néha a zsidóról, egy pár korholó szót ejtenek néha az ellentink intézett szertelen megtámadásokra.

S ugyanezen „Sürgöny“ Ifj. Agricola név alatt egy cikket hoz, mely tulajdonképen Schulhof urnak ismeretes, az államjavarok kibérlését tárgyazó terve ellen van intézve. Minket mint zsidókat, és e lapot mint izraelita érdekűt Schulhof ur terve, valamint az hogy e terv az államgazdaszati és finánciális elvekkel megegyezik-e, ugyan legkevésbbé sem érdekel, de igenis érdekelnek azon érvek, melyekkel Agricola ur Schulhof ur tervét, és az a mellett nyilatkozott sajtóközlegeket megcáfolni iparkodik.

Agricola ur például ellenzi azt, hogy az államjavarok egy főbérlőnek vagy társulatnak adassanak ki, nem azért, mert ebből tán nevezetes gazdaszati vagy pénzügyi hátrányai támadnának az álladalomnak, nem azért, mert a földnek, vagy a föld népének romlását vonná maga után, hanem azért, „mert“ — saját szavai, — „e nagyszerű javak kibérléséből a magyarok majdnem egészen kizárva lesznek, és legnagyobb részt zsidók kezére kerülnek.“

Tehát a zsidó először is nem Magyarország szűlöttje, nem magyar; másodsor nemzeti szerencsétlenség lesz az, ha az államjavarok haszonbérlete e hon zsidó fiainak ad kenyeret.

Midőn legközelebb egy másik pályán, néhány ifju hitrokonunktól megtagadták azon jogot, hogy kenyérért dolgozhassanak, azzal vigasztaltak bennünket, hogy a nemzet vérző szívvel engedelmeskodik csak avult törvényeinek, midőn rajtunk e jogtalanságot elköveti. — Azt lehetett tehát reménylenünk, hogy legalább ott, hol törvény nem áll utunkban, testvéri szeretettel nyitják meg előttünk a vendégszerető magyar földjét. Vérmes remény!

Vagy tán jobb is volna,—s miért nem történhetnék ez,— hogy Agricola ur fedezze fel egy oly törvényt, mely szerint a zsidó nem lehet földhasznóbérlő: ez legalább nem volna oly odiosus!

Még egy pár mutatóványt idézünk Agricola ur okoskodásaiból: „Mi nem irigyeljük,“ — ugymond — „hogy a zsidónak több pénze van mint a magyarnak, hanem csak azt említjük, hogy ez onnan van: mert a magyar erszényének igen nagy részét igénybe veszik a haza, a nemzet, a trón dicsőségének érdekei, míg a zsidó ezekre egy fillért sem ad, sőt inkább azon spekulál, miként lehetne mind ezen érdekeket saját erszénye javára felhasználni.“ — Csak ezt az egyet említi fel ez a jó ur; hanem minek említi ezt is, miután e között és az államjavak kibérlése között semmi, de semmi összefüggés nincsen? Bizonyosan csak azon jó indulattal teszi ő ezt, hogy a keresztény és zsidó honfiak testvéri összelelkendezését ez által is előmozdítsa!

Még az is egyik lényeges hibája Schulhof ur tervének, hogy ennek keresztültivitele mellett, „a bérlők mulhatlanul zsidó ispán, tisztartó keze alá kerülnének.“

Hogy a zsidó ügyvéd országos calamitas, azt legközelebb egy másik lap bizonyította be, — hanem hogy még a zsidó ispán is az legyen, ez új, ezt csak a „Sürgönytől“ tanultuk meg.

Mily gyenge lábön állsz te szegény haza, hogy ily csekélységek képesek megingatni nyugalmadat, belbékédet.

De hagyjuk, mi nem akarjuk Agricola urat megtéríteni, — érvei tanusítják, mi régi — régi iskolából való ő, oly iskolából, melynek tanai rég elavultak, s neki sokat kellene utólagoznia, hogy megint a korigények színvonaláig jusson.

A „Sürgöny“ szerkesztősége pedig, ő nem hagyta minden megjegyzés nélkül az idézetteket. Megmondta, hogy a zsidó pénze nem csak onnan van*) mert a zsidó a hazának stb. egy fillért sem áldoz, sőt megjegyezte azt is, hogy legujabban is az árviz által károsultak javára a „P. L.“-nál begyűlt összegek nagyobb része, vagy hatezer forint, zsidók adományá.

És mi a „Sürgöny“ ezen megjegyzéseit elismeréssel vesszük tudomásul, de mégis arra vagyunk kénytelenek őt figyelmeztetni, hogy azon idők, midőn mi ezzel is beértük, már rég elmúltak. Most egy felvilágosodott és szabadelvű laptól, minő a „Sürgöny“, nem csak azt kívánjuk, hogy az ily nevetséges gyanusítások tényleges alaptalanságát bizonyítsa be, hanem hogy végre valahára pályát törjön azon gondolkodásmódnak, mely egyedül férhet meg a 19-ik század eszméivel, azon gondolkodásmódnak, miszerént a mózesvallásu honfitárs is azon elvek szerint lesz megítélendő, mint bármely más vallásu, miszerént ő zsidó imaházában, de azon kívül, s különösen ott, hol a haza körül tesz jót vagy rosszat, jó vagy rossz ember és polgár, de minden esetre ember és polgár, nem pedig zsidó; s hogy tehát ott, hol egy egész hitfelekezet jogáról,

érdemeiről van szó, ennek elveire, történetére igenis, de nem lehet hivatkozni arra, hogy egyesek azon kötelmeknek, melyek őket csak mint egyeseket terhelik, nagyobb vagy kisebb mértékben tettek-e eleget?

Ezért elégtelenek a „Sürgöny“ langymeleg megjegyzései, elégtelenek annyival inkább, mivel tekintve azt, hogy a „Sürgöny“ az illető cikket szokása ellenére ismeretes bécsi cikkeinek elejébe, a lap legislegelejére teszi, azt kell következtetnünk, hogy Agricola ur első rangu tekintély, talán épen egyike azoknak, kiknek szava döntő lesz azon országgyűlésben, melynek irántunk való jóakarátában kételkedni, — azt mondják a honfiak, — a haza elleni bűn!

Néhány szó helyzetünkről.

Ki fogná tagadni, hogy sajtóságos, kivételes állást foglalunk el mi zsidók a világban?

Körülottnunk idő — s térben számtalan fejlődő, virágzó, hulló nép, — mi rendíthetlen ősi törzs, melynek gyökerei mythoszi mélységben rejlenek, sudara pedig az élő jelen sugaras magaslaton lobog; a legtisztább vértű, legrégebb nemesség; s mégis jogtalan pária; a legmakacsabb conservatív jellem, s mégis nyugtalan, új viszonyokban rögtön meghonosuló, új eszméket hévvel fölkaroló faj; négyezredéves solidaritás érzelmesszívünkben, s még sem solidaritás; nép s még sem nép; egy s ezerféle; mindenütt és sehol.

Ezen ellentétek nagyon is alkalmatlanok a felületes szemlélőnek. Nem is tudott sok pedáns velünk mit csinálni, nem illettünk élesen határolt osztályainak egyikébe sem, nem birtak besorozni, benyomni sehová, a számolás aprioristicus eredményével sohasem akart egybevágni a műtét valódi eredménye, s nem az ügyetlen számoló, hanem a szám a hibás. Ki vele, ezen makacs, megférhetlen kivétellel, mondák; s így, ha agyon nem nyomhattak, agyon akartak bennünket hallgatni.

Csak az egyetemes világtörténet, s csak valamivel fiatalabb testvéreink, saját történetünknek elfogulatlan felfogása bírja kiengesztelni ama látszólagos ellentéteket. Mi pedig practice már régóta s minduntalan bámulatos ügyességgel és sikerrel fejtjük az ezen állásunkból föl-fölmerülő talányokat, mi practice egyenlítettünk ki valamennyi ellentétet, különben már régen semmiségbe sodort volna a nemzeteket legázoló időknek vihara.

Ily ellentét, ily talány előtt álltunk s állunk most mi magyar zsidók is.

Minek tagadnók? Nagyonbrészt németek vagy németesek voltunk, mi magyarhoni zsidók. Ezen ténynek terjedelmes magyarázata, mely azonos mentségünkkel, avatott és szellemdús tollból folyt. Csak érintőleg említtem honunk nemzetiségi tarkaságát, a zsidók bevándorlási körülményeit, társadalmi helyzetüket, a kormány befolyását s a honi törvények mostohaságát. Németségünk jobbadán abban állott, hogy intelligentiánk német műveltségű volt, s részben most is az. Nem csoda! Az említett okokat mellőzve, melyek inkább magyartalanságunkat mint németiségünket magyarazzák meg, csak a legközelebbi tényezőkről akarok szólni. Honnan vettük, honnan kellett vennünk tanítóinkat? Honnan kerítettük jelesebb lelkészeinket? A birodalom német tartományáiból, vagy épen a haute-Allemagne tudományos eldorádóiból.

*) Tehát mégis részben onnan?

Ez által nevelésünk, tanulmányunk, istentiszteletünk német lett. Hogy ezt jobban értsük, emlékezzünk vissza, mily fokon állott a műveltség általában, s a nemzeti műveltség különösen, néhány tized előtt keresztény hazánkfiak között; emlékezzünk vissza, mily fokon állott országszerte a hazafiúi érzelem; fontoljuk meg végre, hogy akkor a nemesség volt a működő élő magyar, a nemzetnek többsége pedig semmi, a zsidó pedig e semminek is semmije, páriája. Most csodálkozhatok, hogy nem voltunk magyarok. A németiségtől ellenben nem csak ifjúsági s népoktatóinkat nyertük, hanem nagyszerű irodalma megváltónk is lett a sötétség börtönéből; általa lettünk az európai intelligencia egyenjogú polgárai, a műveltség nyíltszemű gyermekei. És mi roppant sokat nyom, a német anyairodalma lett saját új zsidó irodalmunknak. Népünket, szenvedéseit s küzdelmeit, szellemi műveit, szóval: történetét s irodalmát németek ismertették meg velünk. Ősi nyelvünk, irodalmunk s történetünk legnagyobb buvárai egy Jost, Zunz, Ewald, Grätz, Gesenius, Hitzig, Frankel sat. a német irodalom kincstárába rakták le buvárságuk fényes eredményeit; legelső hitszónokaink, egy újabb kornak apostolai, kik gyújtó szóval emelték öntudatunkat, egy Salomon, Mannheimer, Sachs sat. német hangokban harsogtatták tanáikat, vigaszaikat, lelkesedésüket; s nagy halhatatlan reformátorunk, Mendelssohn, ki vallási és műveltségi tekintetben óriási erővel emelte fel az összes zsidóságot az európai műveltség színvonalára, németül irt s beszélt, mondhatnók, gondolkodott is.

Ime a helyzetünkből származó alternatíva, ime az ellentét! De hála az égnek, mint mindig, úgy most is felaláltuk magunkat. Történetünk tanai, a tapasztalás szava, a legszentebb kötelességérzet s honunkhoz vonzó hő érzelmünk nem engedtek habozni annak megítélésében, hogy mind ezen akadályok dacára mi a teendők. Honfiakká kell lennünk, magyarokká kell válnunk szívvel lélekkel. Az utolsó két tizedben nagyot haladtunk eme célunk felé; de roppant nagy még a munka, azért türe-

lem, barátink s ellenségeink! Nem egy nap, nem egy nyár alatt — még kevésbé egy tél alatt, mert nyárunk még nem is volt, — nő fel a hatalmas tölgy.

Nem egyhamar teremthetünk elő százanként derék magyar tanítókat, mi a legelső; nem egykönnyen tehetünk szert célszerű magyar iskolakönyvekre; nem találjuk amugy hevenyében a roppant igényeknek megfelelő magyar lelkű s nyelvű lelkészeket s hitszónokokat; fanitói képezdeinknek s papnöveldeinknek még eszméje is alig van megpendítve; s végre zsidó irodalmunk, ezredéves valláséletünk ezen életfája sem fog egy éj alatt fölvirulni magyar földben, mint Jónás próféta pálmája. S hiában, csak mindezen tényezők egyetemes eredménye fogja, társadalmi s műveltségi állásunk új lendületével együtt, honi hitrokoninkat valódi magyar zsidókká tenni.

Azért még egyszer türelem! Nagy a nehézség, bonyolódott a talány, hatalmas a sphinx, mely örvénybe dönt, ha amazt meg nem fejtjük; éles az ellentét mult s jövő között; ellenségeink minden lépten nyomon követnek kételyekkel, gyanúsításokkal, gunynyal s gyűlölettel. De győzendünk, mint mindig. Tegye mindenki saját körében a magáét, mozogjon serényen százezer kéz a közös mű körül, és sükerülni fog. Nekünk jutott a nagy feladat, ezen ellentétet kiengesztelni, ezen tétongó rést a mult és jövő közt betölteni vagy legalább szilárdan áthidalni. Oldjuk meg a feladatot alaposan, minden irányban, váljunk magyarokká Isten igazában, ne hagyjuk csak virágos lombozatunkat magyar ég alatt lobogni, s magyar naptól megsugároztatni, hanem ültessük át gyökereinket, s vessünk új életteljes magvakat a haza szent földébe. Utódinknak akkor valódi hazát szereztünk, melynek földében létüknek valamennyi támaszlopa, életüknek minden gyökere nyugszik; hazát, melytől elválhatlanok, melynek jelene, jövője, s így elvitázhatlanul ezeknek forrása a mult is, az övék, melyen kívül ne kelljen keresniök semmit melyben élniök, halniök kell!

Stiller Bertalan.

TÁRCA.

Az énekek énekéből.

Mendelssohn után.

I. Fejezet.

1. Salomon énekének éneke.
2. Ó csókoljon

Ajakának csókival:
Kedvesebb szerelmed a bornál nekem.

3. Kecsel illatoznak frjaid!
Jó neved, miként balzsam kiöntve!
És ezért szeretnek a lányok.

4. Vigy magaddal engem!
Hagyj sietnünk hozzád!
Termeibe visz be a király!
Gyönyör s örömmel vagyunk tiéd!
Gondolunk szerelmedre
Édesebb az, mint a bor,
A jó érzettük szeretnek téged!

5. Barna bár, kecses vagyok,
Jeruzsálem lányai!

- Mint a Kédarok*) sátrai
És mint Salamonnak szőnyegei.
6. És ne nézzetek úgy reám
A miért oly barna vagyok;
A nap barnított meg engem így.
Mert fivéreim nem kedveltek:
Szülő-pásztornévá tettek engem,
De az én szőlőmet,
Az enyémet — én nem öriztem.

7. Mondd nekem te
Kit lelkem szeret
Hol legeltetsz?
Hol pihensz te délnek idején?
Mért epedjek tétova
Társaidnak nyájinál?
8. Nem tudod ezt?
Te, a nők legszebbike!
Úgy kövesd hát a juhok nyomát,
És legeltesd kecskéidet
Sátrinal a pásztoroknak.

*) Kédaroknak nevezetnek az Arabok, kik mindig sátrakban laknak, és ezeket magokkal viszik, ha lakhelyüket változtatják.

9. Pharáó díszfogatának ménjéhez
Hasonlítlak kedvesem !
10. Bájós arcod láncocskákban,
És nyakad mi kedves gyöngybe fűzve !
11. Mi aranyból készítették csatot neked
Szép ezüst pettyekkel tarkázottat.

12. A királynak udvaráig
Elhatott Nardusom illata
13. Mirrhacsokor jó barátom,
Kebleimre tűzve szépen ;
14. Jó barátom balzsambimbó
Engedikert*) ágyiból.

15. Szép vagy pástorném te !
Ó mily szép vagy !
Oly bájós szemed mint a galamb !
16. „Szép vagy kedvesem !
Ó mily bájoló vagy !
Friss zöld a mi nyoszolyánk ;
17. Cedrusfából van házunk tetője,
Ciprusfából lécei !

T a t a y A d o l f.

A magyar izraelita.

II.

Tartalom : Zsidónak születni. — Vérmes remények. — A kálamista zsidó. — Egy portán. — Gombai Márton uram ő kigyelme és felesége Ráchel asszony. — A kendermagos meg a bóbítás. — Játszó gyermekek. — Gatyá és bugyogó, leeresztett haj és krinolin. — A gyermek első álma. — Kálamista — zsidó lány. — A mozsár szól, a láng susterog. — Mischeberach. —

Alig egy napos, máris zsidó ; ritualiter természetesen csak nyolc nap múlva lévén azzá.

Zsidónak születni ! Miért nem inkább hottentottának ? Mi vár rád, szegény gyermek ? Születel s szemedre lobbantják, élni akarsz s megpanaszolják. Mit keresesz az emberek között, kik tértítők, apostolok s bőlesek dacára sem veték még el elbűtölteiket, kik hisznek a kék vérben s megesküsznek rá, hogy a néger rabszolgának született, kik gyöngéidért üldöznek, hibáidért elítélnék s agyonhallgatják jó tulajdonságidat ? Egy napos létedre is lehetne annyi agyad bálni azt, hogy meglettél, s ha száz esztendőre viszed is föl, nem lesz elég eszed belátni, hogy a más ember fia csakugyan különb anyagból van teremtve mint te.

S te mégis megszületél.

Anyád fájdalmak között hozott világra. Életébe, mely a bánat, munka s lealáztatás hosszú sora, életébe megjelenésed hozza azon ritka sugarat, mely néha derűt hint létének homályába. Örül ! Pedig tudja, hogy rád sem vár egyéb, hogy Isten szép földén csak mások türelmessége hagy meg, hogy kitérnek előled s ráriasztanak veled a pajkos gyermekekre, hogy menten elviszed őket ha szépen el nem hallgatnak.

Nem keserítem el első perceidet. S mégis. — Ki tudja ? Szép, boldog jövő várhat rád, hisz „tűneményes idők járnak !“ Mire felnősz tán nem is az a nap ragyog már az égen, tán egy új csillagzat, mely minden fölöttől ment, világítja be nagy e világot. A biztató hajnal mintha szürkülne is már. Ha úgy polgárnak születnél, ha egy fényes mult fölötti ének ráillenék a közel jövőre, ha egy ezredéves bánat : szent, főnséges öröm gyanánt emelkednék ki hamvaiból, ha egy szép, egy dícső napon arra ébrednél, hogy hazája került a hontalannak, hogy édes szülőföldednek mondhatod azon rögt, melyen bölesöd állt, tiednek azon hantot, mely alatt szeretteid porladoznak ! . .

*) Oly, hely hol sok pálmafa van elültetve.

Ó, ez lesz az igazi föltámadás napja, ekkor kiáltls hosannát, Messiásod megérkezett, halleluja, halleluja !

Vérmes remények ezek ?

Anyád arcán egy ismeretlen, édes boldogság verőfénye. Kezeiben a tchineht tartja, s forró hálát mond az Urnak, hogy képedben öröm jött fejére. Atyád kelet felé fordul s mélyen hajlongva, némán imádkozik, aztán ölébe vesz s hosszú szakállába egy csendes könyvt pereg alá. Még tegnap a harmadik megyében volt, midőn elérte az örömhír, ó, mert az öröm híre is sebes szárnyakkal bir néha. Szaporán, föl arra a szekérre, s mintha abba a fészemű, elesigázott fakóba is beleszállt volna gazdájának türelmetlensége, huszonnégy óra alatt még vajudó feleségének ágyához vivé Salamont, a kálamista zsidót.

A kálamista zsidót ?

Azt. — Ismeretlen önök előtt ez elnevezés ?

Vidékünkön, az alföldön oly zsidót értenek alatta, ki maga is tisztán beszél magyarul, kinek házi népe a hazai nyelven közlekedik leginkább, kinek gyermekei nyolc — tíz éves korukig egy hangot sem tudnak azon romlott német dialectusból, mely zsidóul ismeretes.

Eddigi észleléseim szerint a kálamistaság hatott legmagyaritóbban hitfeleinkre, s ezek feltűnőleg is különböznek a „pápisták“ közt lakóktól. Tapasztalás dolga, mindenki meggyőződik róla. Türelmesebb tán a kálamista s közvetlen befolyása alatt tán nagyobb hajlandósága van a zsidónak a magyarosodásra ? Nem vizsgálom. Elvitázhatlan azonban, hogy a magyar paraszt nagyon megbecsüli a zsidót, ha ez jól beszél magyarul s ha némi öntudattal vallja magát magyarnak. Ott, hol a lakosság zöme magyar, a zsidó vendégszeretőbb s rendezettebb, sőt még azon bizonyos uriás tempó is megvan benne, mi a magyar embert oly előnyösen különbözteti meg a többi magyarországi népektől. Nagy része van ez örvedetes jelenségben a magyartól általán s a „magyar“ hiten lévő (kálamista) magyartól tüzetesen el nem tagadható jószívűségnek. Az országba szivárgott idegen elem, a nagyobb városokban magát befészkelte nyárspolgárság legmérgebb üldözője a zsidónak, valamint a nyárspolgárnak a magyarok iránt való vonzalma sem nevezhető olyannak, mely érthetővé tenné előttünk azon szívósságot, melylyel oly mély gyökeret tudott verni e földben.

Gombai Márton uram ő kigyelme évek óta egy „portán“ lakik Salamon zsidóval.

Soha egyenesb, derekabb embert ennél a töről metszett, jóízű kálamistánál. A szentirást úgy tudja akár a tiszteltes, a magyar királyokról s Erdély fejedelmeiről — mert hiszen ezek nem csak magyarok, de kálamisták is voltak — az Apaffyakról s Rákóczy dícső tetteiről sokat, szépet tud mesélni ; ujságot járát, könyveket olvas s mit legelőbb kell vala említenem : példás házi atya s jó gazda.

Sokszor beszél Salamonékhoz. A két férfiú hosszan elpipázgat a diófa alatt. „Márton gazda“ okos, józan ember s ezenfölül még az ő testamentomból vett mondásokkal fűszerezi beszédét, mi nem csekély meglegedésére szolgál „Salamon gazdának“.

Gombai uramnak felesége Ráchel pedig mindennapos Salamon házában. A két asszony úgy egytív szokott, hogy a gyermeknevelés és háztartás körül alig volt kérdés, mit a maguk értelmes módja szerint, minden oldalról ne szellőztettek volna.

Csak a tyúkok, melyek megfoghatlan közönbőséggel, hol az egyik, hol a másik padláson tojtak, vagy a csirkék, melyeknek számos volta hébe-korba megzavarta a gazdasszonyok számításait (a kendermagoshoz vagy a bóbításához egyik vagy másik formálva nagyobb jussot) csak az ily apró s föllétes, faluhelyt alig kikerülhető differentiak szüntették meg az összhangot, de csak rövides időre.

Ki fogná megrontani a jó szomszédosságot egy pár álmos kappany, vagy néhány érzélgő, a másik kakasba szerelmes jérece miatt ?

Aztán, hamar lehetett az embernek egymásra szüksége.

A varrásban jártas, eladó Lizi, Gombainé asszonyomnak úgy kiszabta az inget, hogy még az a városbeli madám se különben; s ha két hetet fordult az idő, a buzamosás körül nagy szolgálatokat tett a szomszédné, úgy szintén a fejtés ritka tejteltetését előmozdító titkos recepteknek is bővében volt a jó Gombainé.

A zsidó asszony a liba hizlalásban, a kálamista asszony meg a baromfi nevelésben volt tekintély s így a kölcsönösség dusan hajtá gyümölcseit.

Ha Ráchel asszony úgy végig nézett a dolgos, szép eladón; százszor is panaszosan emlegeté, hogy a zsidó hajadon meg az ő Gábor fia miért is nem lehetnek egy pár, mikor a közös jó indulaton s közös udvaron kívül, még a közös biblia is közelebb hozhatná őket egymáshoz stb. stb.

S mi végül a gyermekeket illeti — ő, ezek oly szépen eljártak s eleikkáztak az udvaron, hogy öröm volt nézni.

A beszédről egyikre sem lehet ráismerni, voltaképp melyik is a magyar vagy a zsidó gyermek. Azon körülmény azonban hogy a Gombai gyereken gatyá van, a kis Pannika meg leeresztett hajat visel — vagy, hogy Salamon fiának lábszárán bő, kockás nadrág lődörög és Sáríka nagy kacéran krinolinjában pöffeszedik: szolgálnak némi különböztető jelekül.

Hogy ez ürvendetes alkalomra hazakerült Salamon gazda, a szomszédok el nem mulaszták szerencsét kívánni az apának. Gombainé asszonyom figyelmes, gyöngéd testvér gyanánt mozgott a zsidó felesége körül s nyalábszámra hozta az ilyes alkalmakra elrakott fodormentét s egyéb jószagu füveket, megfőrszté az ujonnszülöttet s úgy bánt el vele mintha csak saját méhének volna édes gyümölcse.

— Nézzed apjók azt a legényt, milyen vacskos, milyen kövér, s a kis teremést körülhimbálta a levegőben.

Gombai Márton uram ő kigyelme, ki ösztönszerű gyöngéd-ség folytán kívül maradt, csak a pitarból nézte a jelenetet s rányomta, hogy de bizony apja fia lesz belőle, bár az egész emberkeből nem látott egyebet azon rózsaszínű búbnál, mely a Sáríka-kötötte kis fejkötő tetején lebegett.

Azt sem tudják hová legyenek vele a nagy öröm miatt.

A jó öreg nagymama fehér pólyába takargatja apró tagjait s álomba ducolgatja. Sáríka, ki alig bír fölkapaszkodni hozzá, minden áron látni akarja testvérkéjét, kit a gólyamadár hozott.

— Ne engedje nagyasszony, mond a szomszédné, ne engedje — hátha megveri szemmel. A babának aludni kell kis lányom, ha ránézés nem bír elaludni.

Sáríka elszomorodik. Legalább azt a pici kis kezét hadd fogná meg, nagy körmök vannak-e rajta.

— Nem tudod bábí mit mondott tegnap a kovácsné? A kinek kiesikorában nagy körmei vannak, az szép lesz. Mekkora körme van az én ösémnek! Nagy körmöm volt nekem mikor a világra jöttem?

— Nem restelled? Nagy lány létedre ily bolondokat beszélni, ugyan min is jár az eszed? Szaladj, szaladj — alszik már, csitt!

A gyermek első álma!

Allanak e fejed fölött angyalok? Csillagod kigyúlt-e?

Aludjál békén, aludjál édesen. Szived első lüktetése fölött egy jó szellem örökdi, tán ugyanaz mely őseidet kivezette a rab-szolgaság földjéből, tán ugyanaz mely téged a szabadság Kanaán-jába vezetend. Néped tán nem soká lesz már a szeretetlenségtől üldözött, a gyűlölségtől megtagadott választott nép. S bár mint jöjjön — legalább míg gyermek vagy, a boldogság ölen nevelkedel s ki szülőknél szeretetet bírnak, az kártalanítva van egy hosszú, sivár, sanyaru élet keserőségeiért.

Mig én itt rajongok, azalatt nagy élet van a konyhán.

A mozsár szól — már t. i. az a sárgarézből való, melynek törőjével ugyancsak elbirkozik a kis Sáríka, mert diót, mandolát, mákot, fahéjjat kell kalácsképpé tennie.

Tej és méz, vaj és cukor a gastronomia vegytana szerint összezelegyedik s a tojás sárgája a turónak soha meg nem álmódott társaságában erőszakoliatik a porhanyó tésztahtüvelybe.

Lizike, a házi asszony huga, a tűzről pattant, tövig magyar kálamista — zsidó lány, a tizenhatéves eladó — sürgő-forog a tűzhely körül. Sürtő hajfonadékaí küssé fölbomolva csüggenek alá, ajkai félíg vannak nyitva, a kemencéből kisustorgó láng heve megcsapja orcáit s a rendezen halvány vonások kigyulnak.

E percben a szép zsidó lány szemei oly igézetesek a benső megelégedéstől vagy egy sejtelmes boldogság futó érzetétől, hogy bájának szelid ragyogványa még a „Hirnök“ profétainak meg-savanyodott kedélyét is fölzaklatná s szemeivel üszköt vetne nem egy írástudónak megtaplósodott szívébe, ki váratlan türelmességen megbocsátja neki, hogy született, sőt tán őszintén is sajnálja — hogy nem tartozik az emancipáltak közé.

A mozsár szól, a láng susterog.

Mit jelentsen ez? Csakugyan, szűdira készülnek.

Ma lesz a brisz.

A férfiak a zsinagógában vannak még s mig az ujonnszülött Ábrahám, Izsák és Jákób családjába vétetik föl, azalatt otthon az asszonyok buzgólkodnak. Az anya aggodalmas örömben, szorongó boldogságában szinte megzavarodik s mély reszkető sohaj kel szívéből midőn vigalmas moraj hallszik az udvaron, melybe néha-néha vegyül visító gyermekírás.

— Édes vérem, aranyos gyermekem, apám nekem! Adjátok ide fiamat, az én fiamat!

S a jövő percben a kis Sándor édes szülőjének édes emlején szuszfogytig kártalanítja magát a kiállott vértanuságért.

Sáríka, kezében egy éktelen nagy kuglófdarabbal, váltig kínálgatja a picikét s a gyermeki komolyság szivetgyőző, naiv kellemével kérdi tőle, hogy ki bántotta s nem győzi eleget meg-cirogatni párnahüvelyét testvérkéjének.

Nagy szakállu zsidóemberek lépnek a szobába; közülük, a legidősbik, tán a rebe vagy dajin, áldást mond az anyára, kinek szeme a csecesemő nézésében vész el.

A kávé az asztalon párolog, a likörös poharak bujdosnak, a sütemény fogy, a kedv szaporodik s a chazon, e kimaradhatlan illusztrációja minden zsidó ünnepélynek, állára illesztve hüvelyk-ujját, hol metsző hangon, hol hatalmasan bommozva: miseberacht énekel a társaság öreg és fiatal tagjaira.

Legyen nekünk is részünk benne.

Hetek mulnak s hónapok.

A kis fiú szépül, nő, haja is gündörödik már. Életében ma tette az első lépést.

Óhajtsuk hogy egy szép, boldog cél felé.

Legyen erős és okos, legyen magyar s mint ilyen addig éljen — mig a honnak él!

Ágai Adolf.

Adatok a magyarhoni izraeliták történetéhez.

(Folytatás.)

Történelmi'eg be van bizonyítva, miként 960 körül Chasz-dai, Abderrhamaanak zsidó minisztere, Spanyolországban jól tudá, miszerént Magyarországon zsidók laknak, emezek közbenjárása által ki akarván eszközölni, hogy J ó z s e f h e z, a khazarok zsidó királyához irt levele a királynak kézbesítették¹⁾

A magyarországi zsidók történetének korábbi szakára vonatkozólag, figyelemre méltó adatként kell megemlítenünk,

¹⁾ L. tört. és vall. értek. Lőwtől. 15. Cassel, Magy. Alterthümer 188 l.

hogy Lelewele és Szajnocha lengyel történetírók²⁾ állítása szerint már a IX században voltak Lengyelországban zsidók, kik oda Cseh. és Magyarországból jöttek rabszolga-kereskedést üzendők.

És habár Sz.-Lászlónak néhány törvénye³⁾ a törvénnyel összefüggő jogcím, és ennek következményei megszorításokat foglalnak is magokban, és kivándorlásokra szolgáltatnak is okot és alkalmat; mégis mint Fessler⁴⁾ e korról helyesen írja: „az ország minden szabad lakosa, volt légyen származására magyar, vagy azon népek szülöttje, melyek a honfoglalóknak önként meghódoltak, vagy később bevándorlott, egyaránt élvezte az állampolgári jogokat és előnyöket. Személy- vagyon- és jogbiztonsága a törvény oltalma alatt állott.“ Hogy pedig a zsidók nem voltak kizárva e jogok élvezetéből, azt Kálmán királynak, bizonyára már uralgó szokást tartalmazó törvénye⁵⁾ bizonyítja, melynek erejénél fogva a zsidók fekvő javak birtokosai minden megszorítás nélkül lehettek. Bionyítja ezt azon körülmény is, hogy e korban zsidó- vagy türelmi adóról nem történik említés.

Mindazonáltal nem ismerhetjük félre a magyar-zsidó történet iméz időszakában sem azon befolyást, mely a keresztény Europa minden régiebb zsidó törvényében észlelhető: az egyház befolyását.

Nagy szerepet játszik e tekintetben a zsidó eskü⁶⁾.

A kereskedelem és ipar, melyet leginkább zsidó lakosság kezelt, a keresztény honfiak részéről az irigység és gyűlölet mellett, bizalmatlanság tárgya is volt és azon, még napjainkban is fölfölmerülő balvéleménynek lett szülőanyja, mintha a zsidó nem átalana keresztény hatóság színe előtt, keresztény féll szemben, hamisan esküdni. Ama törekvések, melyek évszázadok során át arra voltak irányozva, hogy a zsidók hamis eskütétele ellen biztosítékot nyújtsanak, az oktalanság és roszakarat tarka vegyületét képezik.

Ama különbféle alakzatokra vetett pillantás, melyek a zsidók megeskütetése alkalmával a különböző országokban igénybe vétettek; a zsidó eskük nagy csarnokára csak futólag eső tekintet is csodálkozással, borzadályllyal tölt el.

Csodálkozással azok létele, borzadályllyal az őket létrehozott előítéletek miatt.

A bástyák fölé bástyákat emeltek, várakat építettek a zsidó családság ellen, mert minden zsidót hitszegőnek néztek s nem irtóztak semminemű eszköztől, hogy belőle a kívánt igazság bevallását kicsikarják.

A zsidó eskük leginkább viselik homlokukon a középkori zsidógyűlölet nyomait, mindegyikből a túlhevésedő, zabolázhatlan vakbuzgóság szava szól, mindannyian többé-kevésbé hiven megőrizték koruk vadságának emlékét, s úgy hisszük nem csatlódunk nézetünkben, ha azt állítjuk, miszerént: a zsidó esküformák különbfélesége az illető országokban uralgott vagy éppen dívott vallási türelemnek fokmérője.

Igaz ugyan, hogy azon esküforma, melyet Kálmán 1100 körül megállapított⁷⁾ s melyet Boleslaw pius Nagylengyelország zsidó lakosai számára 1264. kiadott privilegiumában is fölhasznált, nem hasonlítható ahoz, melyet a Fuero-General⁸⁾ Navarra

²⁾ L. Carmoly: États des Israélites en Pologne. Sternberg: Versuch einer Geschichte der Juden in Polen I. 11.

³⁾ Decr. S. Ladisl. I. 17. Szalay, Magy. tört. 2. kiad. I. 197.

⁴⁾ Fessler Gesch. der Ungarn. I. 568.

⁵⁾ Dere. Col. lib. I. c. 75. (Possessiones quidem Judaei, qui possunt emere, habeant.)

⁶⁾ L. Frankel: Eidesleistung der Juden (Leipzig 2. Aufl. 1847.) — Kayserling: Geschichte der Juden in Spanien und Portugal. I. 1. 59. (Berlin 1861.) Zunz: Eidesleistung d. Juden (Berlin 1859.) Sternberg: Gesch. der Juden in Polen (I. 1. 44.)

⁷⁾ Verböczy Hk. III. 36.

⁸⁾ Legrégibb spanyol törv. gyűjtemény.

zsidó lakossága számára rendelt⁹⁾ de ez még nem eléggé nyomós érv fentebbi állításaink megmáskísására.¹⁰⁾

Ezen esküforma, mely inkább hasonlít átokhoz, mint eskühöz, a Hármaskönyv zárkövét képezi és — mint Szalay¹¹⁾ az arany bulláról mondja — a magyar-zsidó történetek mezején azon D e u s t e r m i n u s - o k egyike, melyek előre és hátra mutatván, megállapodása intenek bennünket.

Rosenberg Izidor.

LEVELEZÉSEK.

Sz.-Fehérvár, február 13-án.

T. Szerkesztő Ur! Sz.-Fehérvár községének sajnos állapota, a nyilvános szakadásig fejlődött belvillongások miatt, még most is tart; most az egész ügy újabb válság alatt áll, s én nem akarok conjecturákba bocsájtkozni, hogy annak credményét, előre megjósolnám. Az egész ügy végre már a világi hatóság elé került, s ennek vizsgálatai most folynak.

Bámulatos az, hogy viszonyaink ezen ziláltsága mellett is, időközben teljesen megmagyarosodott községi tanodánk virágzó állapotban van, s bármely hason intézettel mérközhetik, mit egyenesen derék és jeles tanítóink ernyedtelenségének köszönhetünk.

Sz.-Fehérvárott egy „kereskedői csarnok társulat“ van alakulóban, melynek alapszabályai már kidolgoztatván, a hatósági helybenhagyást várják.

Községünk egyik fiatal tagja, Lederer Adolf ur ma este pár perc alatt jelentékeny összeget gyűjtött a magyarországi árvíz-károsultak javára.

Hitközségünk egy szegény-kórházat szándékozik alapítani. Az alapítóke gyűjtésében az előjáróság megbízásából Reitlinger Adolf és Alexander Ede urak járnak el dicséretes buzgósággal és dús sütkerrel.

Gyászhirrel fejezem be leveletem; — magyar tanodánk tiszteletbeli előjárója Tauszig Zsigmond életének 62-ik évében jobb létre szenderült. Temetése városunk lelkes magyar polgárságának általános részvéte mellett ment végbe, tanujelétl annak, mily nagy tiszteletben állott a boldogult, városi közönségünk előtt.

r. l.

Baja, télhó, 31-én.

Örömmel üdvözölt Magyar Izraelitánk ujjonani megjelenése óta sem hozzán még községünkről semmi tudósítást, engedje meg t. Szerkesztő ur, hogy néhány sorom számára egy kis igénytelen helyet kérjek.

Hitközségünk u korszellem ihlette előjáróságunk keze alatt örvendetes ujjalakalásnak indult, mindentitt nyilatkozik a polera jutott teremtő és szervező tehetség.

Én itt kettőnek kiemelésére szoritkozom: az istentiszteleti és iskolai ügyre.

⁹⁾ L. Kayserling id. m. I. 61.

¹⁰⁾ Az eskü bevezetésében meghatározatik, hogy a zsidó keletnek fordulva, mezítláb, ingben és köpenyben, (halotti ing és talesz), zsidó főveggel, a törvénytáblát kézben tartva mondja az esküt, mely fordításban így hangzanék:

Én N. zsidó esküszöm az élő, a szent, az örökkévaló Istenre, ki eget és földet tengert és mindazt, mi ezekben van, teremtette, hogy azon ügyben, melyről a keresztény vádol ártatlan, bűntelen vagyok. És ha bűnös vagyok nyeljen el a föld, mely Dathaut és Abyront elnyel. És ha bűnös vagyok, lepjen el belpoklosság és a bőrküteg, melyből Elischa Naamant kígyógyítá. És ha bűnös vagyok, érjen a nyavalya, a vérfolyás és a szél; ragadjon el a halál, legyek zilált testben, lélekben és vagyonomban és soha ne jussak Ábrám ölébe. És ha bűnös vagyok, pusztítson el Mózes törvénye, melyet neki az Ur Sinai hegyén adott, és tiltsa ki minden irat, mely Mózes könyveiben van. És ha esküm nem igaz és való, töröljön el Adonai és Istenségének hatalma. Amen.

¹¹⁾ Szalay Magy. tört. II. kiad. I. 312. l.

Istentiszteletünk a korigényeknek, és községünk közóhajainak megfelelőleg van rendezve; van rendezett énekkarunk, melynek élén Mandl ur, egy avatott zenész áll, ki szép hangja s kellemes előadása által, nem csekély mértékben mozdítja elő az imádkozók áhítatosságát.

Iskolánkat is erélyes kéz vezeti. A hézagos tanítói kar magyar ajku tanítókkal egészített ki, s ennek következtében a magyar nyelv tanítására is kellő gond fordíthatatik, valamint fordíthatatik is. Az osztályrendszer behozatalával helyre állott a bclmlásnak indult iskolai fegyelem.

Tanodánk kormányzója, ki mély tapintattal buzgó áldozatkészséget párosít, ezen javítások által, s szép reményekre jogosító tanodánk felvirágoztatása által oly dús érdemeket szerzett magának, melyeket, a melynek javára válandik, csak az ifju nemzedék fog majdan teljesen méltányolhatni.

Kereskedelmi gyűldeink tanítóinkat díjmentesen tagjainul fogadta, a mi, miután nem csak az olvasottabb hirlapokat járattja hanem remekművekből álló szép könyvtárral is bír, ezekre nézve igen kedves előzékenység volt!

Singer Lázár,
főleleml tanító.

Külföld.

Bécs, febr. 17.

Ha e levél láttára, azt kérdezed szives olvasó, mi célja legyen egy bécsi levelezésnek egy zsidó-magyar hetilapban, mely csupán a magyar honi izraeliták érdekeit képviseli? ha azt kérdezed, mi köztünk nekünk mások ügyeihez, midőn még a magunkét sem rendeztük? sat. — ugy válaszom röviden ez:

Izraelita érdekeket nem lehet s nem szabadott soha lokalizálni. A zsidók közléte mindentütt és mindenkor olyannyira szoros kapcsolatban volt egymással, hogy ugyanazon úter líkttet mindnyájában, és a nyugati zsidók szerencsésén ujjongatnak a keleti tájakon lakók, az éjszakai testvérek jajsza panaszos viszhangot költ délszakra. Ezért zsidó separatismus nem is képzelhető.

Egyes tartományok, álladalmak zsidóügyci, az egyéni viszonyokhoz alkalmazottan, különlegesen tárgyalhatnának, az igaz, de ha általában a zsidók jelleme, méltósága vagy jogállása forog kérdésben, akkor csak mint az egésznek egyik töredéke szerepelhetünk, cél és irányban az egész zsidóság össztényezőivel egyeknek kell lennünk, és közös erővel önfentartásunk mellett küzdünk.

Ezt előreboesájtván, hiszem, hogy a szives olvasó osztandja azon meggyőződésemet, miszerént a magyar honi izraelita a legemelkedettebb hazafiasság mellett sem viseltethetik közönyvel más államokban lakó hitrokoni iránt, és ezért érdekeinket egyetemleges, minden részre hajlás feletti szempontból itéljük meg. Az egyes tudósítások egyik másik országból, egész földünk zsidó lakosai benső kapcsolatosságának legyenek tanujelei.

En részemről örvendek rajta, hogy mindjárt első levelemet oly tudósításokkal kezdetem, melyek honfitársainkat hitorsosainknak mind izraelita, mind más hitvallásu testvéreink iránybani részvétéről és nagylelkiségéről meggyőzni alkalmasak.

Igy legközelebb küldöttség járt Russel lordnál, hogy a Szibériába küldött orosz honi izraeliták érdekében intervencióját kikérje, és mint halljuk, Párisban tartózkodó honfitársunk Koh n A l b e r t nek sikerült volna is, Me i s e l s varsói rabbit fogságából kiszabadítani. Az utóbbi Oroszthonból számíztetett ugyan, de J a s s y b a kapott volna megtisztelő meghívást.

Keleten sem ignorálják már a zsidónak az álladalom körüli érdemeit; így a d a m a s z k u s z i C h a e l a m a Medsidj-renddel díszítettet.

Még Németország katolikus papsága is úgy látszik jobb szándékkal van a zsidók iránt, — legalább bizonyolhatom, azt, hogy a s z t. J á n o s - r e n d i e k S t e t t i n mellett kórodát alapítottak, melybe zsidók nem csak felvétetnek, hanem még egy zsidó orvos is alkalmaztatott.

Itt Bécsben egy izraelita községtanácsos ismét fényes próbáját adta a zsidó jótekonyságnak. Midőn a községtanácsban a vízáradás által károsultaknak nyújtandó segély felett tanácskoztak, az említett izraelita községtanácsos eltávozott, s néhány óra mulva 13,000 frttal tért vissza, melyeket Bécs városa tanácsának a keresztény károsultak számára kézbesített.

Nemes megtorlás ez azok irányában, kik a szószékről és a hirlapokban a zsidó-gyűlöletet hirdetik, és aggodalmasan sürgetik az államra nézve annyira veszélyes Thalmud revisióját.

A bécsi községi ügyekről a jövő héten.

β.

t. — A budai népszínház az által akar népszerűsége szert tenni, hogy minden haszontalan új darabban, melyet színre hoz, egy zsidót állít a színpadra, kinek mindenesetre, akár egy akarta azt a szerző, akár nem, mint jellemtelten embernek kell föltűnnie, mely szerepek személyesítésében, a különben igen derék komikus Virágh nagy ügyességet tanusít, kivált ha alkalma van azon a romlott zsidó nyelven beszélhetni és improvizálhatni. De mi azon véleményben vagyunk, hogy ezen irányba a népszínháznak inkább árt, mint használ. Kivált ha még oly nyíltan fog ezen irány kitűnni, mint utolsó alkalommal, midőn egy oly darabot hozott színre, hol az eredeti szövegben a zsidó igen szép jellemmel van festve; a magyartás és előadás által pedig ugy hozott a közönség elé, hogy a zsidó szép cselekvényei a darabban egészen elmosódnak, míg a visszatetszőbbek kirívó színekkel festetnek. Az improvisatiókról szólni nem akarunk, mert azok által csak Virágh ur szerzett halhatatlan érdemeket! Élesebben ezuttal csupán csak azért nem nyilatkozunk; mivel a velünk és az egész hazával közös jó ügy iránt sokkal nagyobb kegyelettel viseltetünk.

= Az Izraelita Magyar Egylet helyiségein f. hó 22-én esti 6 órakor szépirodalmi felolvasás leend. Olvasnak: Propper Dávid, Rosenberg Izidor és Tatai Adolf urak.

= Örömmel értesültünk arról, hogy a hitközségi fitanoda buzgó tanítója Reich Ignác ur, a bibliát magyar fordítással tanítja e tanév kezdete óta. Vajha ezen szép példa utánzókra találja!

= F. hó 16-án a közgyűlés után a hitközségi választmány tagjai községlőnk Dr. Hirschler ur tiszteletére díszebédet rendeztek, mely késő estig tartott, s melynél lelkes toastok mondatok, községünk és minden zsidó érdek felvirágzására.

Bedarrides M. ur Corsikai főállamügyészsző neveztetett ki. Ő az első zsidó, ki Franciaországban ily magas állást foglal el a bírói szervezetben. Bedarrides ur vallásos izraelita és gyermekeit is vallásos nevelésben részesítette. (Ver. isr.)

Párisban egy új nagy imaház építését tervezik. Az előleges költségvetés 3,000,000 frankra rug, és fele részben Páris városa által fogna fedezetni.

Dr. Philippsohn Lajos magdeburgi főrabbi ezen hivataláról lemondott. (A. Z. d. J.)

Az elbingi községtanácsban (Poroszországban) legközelebb egy ev. lelkeszi állomás betöltéséről, mely a patronátusi jognál fogva e testületet illeti, volt szó. Burscher főpolgármester Schwedt mózesvallásu községtanácsostól megtagadta a szavazási jogot, mert a patronátusi jogát csak keresztények gyakorolhatják. Schwedt ur ez eljárás ellen tiltakozott, s a felsőbb hatóságnál panaszt tett, mely alkalommal arra is hivatkozott, hogy ő hasonló jogot két ízben már tettleg is gyakorolt. (A. Z. d. J.)

Auerbach Bertold ismert német író, a porosz vörös sarend negyed osztályu jelvényeit nyerte. (A. Z. d. J.)

Posenben a városi tanács, a városi reáltanodánál megüritült egyik tanári állomásra egy mózesvallásu jelöltet hívott meg, mely választás megerősítését, mivel a választott zsidó, a közoktatási miniszter megtagadta. A városi tanács a követek kamrájánál akar panaszt tenni. (A. Z. d. J.)

Meyer M. A. ur, a drezdai izr. hitközség előljárója szász kir. kereskedelmi tanácsossá (Commerciénrath) neveztetett ki, ötöd osztályu udvari ranggal. (A. Z. d. J.)

A varsói rabbi ft. Me i s e l s ur, ugyszintén Jasztrów hitszónok ur is, a fogságból elbocsájtattak. Az előbbeninek azon feltételt szabták, hogy 14 nap alatt a fogházból rendezze magánügyeit, vagy azonnal hagyja el az országot. Jasztrówt f. hó 12-én kisért egy tiszt és egy zsandár a porosz határra. A pályaudvarban több száz ember üdvözölte, és bucsuzott el tőle részvétellel. Meiselsnek is 13-án reggel kellett volna a vaspályával elutaznia; de a hadi kormányzó, a bucsú-ovatiókat kikértlendő, a foglyot külön postával küldte a legközelebbi állomásra, honnan a vaspályán ment tovább. A varsói pályaudvarban csakugyan ezer embernél több gyűlt össze, a rabbit elutazása előtt üdvözölnö.

Báró Rothschild 100 font sterlinget adományozott a jeruzsálemi német zsinagóga építésére.

Monticelliben, Olaszthonban, a kis izraelita hitközség saját költségén szerzett magának egy telket sirkerttől. Szóba jövén a helyhatóságnál a dolog, ez ugy találta, hogy a halottak eltakarítása az ő kötelességeihez tartozik, mihez képest a fizetett összeg az izr. hitközségnek a városi pénztárból visszatérített, és a sirkert ingyen lett neki átengedve.

Boroszlóban egylet alakult, melynek célja: az izraelita ismeretek művelése és terjesztése a nép között. (J. J. Z.)

Szerkesztői s kiadói levelezés.

U. M. urak H. M. Vásárhelyt. Nagyon el voltunk e napokban halmozva, — de talán jövő számunkban.

K. S. urnak Veszprémben. A fentebbi válasz szól önnek is. X-nek Felső Magyarorszában. Legelső alkalommal.

G. A. urnak Szombathelyen. Köszönettel vettük. A cikket legközelebb adni fogjuk.

G. M. urnak T. Szt. Mártonban. Ezt nem adhatjuk. Sziveskedjék ön tényeket közölni velünk.

S. Zs. urnak Mőoron. Beléestem, benne vagyok, nem tudom, hogy szabadulok! Nagyon nem szeretjük a személyeskedéseket,

s mintán ugyanezen okból egy ön ellen intézett levelet egészen félre tettünk, megengedi ön, hogy ebből is épen csak annyit adjunk, mennyi önigazolására okvetlenül szükséges.

Neuer Sámuel urnak Bánlakon. Előfizetési ideje február végével kitelik. A meghosszabbítás június végéig 2 frt.

Fröhlich Ignác urnak S. a Ujhelyben. Évnegyedes előfizetésünk nincs. Kértünk még 1 frt. 50 krt. június végéig.

Glöckner Ignác urnak H. Szt. Györgyön. Március — augusztissi folyamunk nincs. Január — júniusra jegyeztük elő, elküldvén a már megjelent számokat is.

Berger Rudolf urnak Puchón. Az előfizetési díj csak 3 frt. 20 krt. javára irtunk.

Kiadó tulajdonos **Zsengeri Mór.** Felelős szerkesztő **Dr. Rokonstein Lipót.** Főmunkatárs **Mezei Mór.**

H I R D E T É S E K .

Pályázat.

A h. m. vásárhelyi izr. főelemi tanodában következő tanítói állomások betöltendők: 1) a magyar tanszakmára nézve 500 o. é. frnyi évi fizetéssel, hol a magyar nyelv tökéletes ismerete, tiszta folyékony kiejtése, a magyar nyelvtanban s egyéb tantárgyakban kellő tanképesség megkívántatik. 2) a szépirásra nézve 450 o. é. frnyi évi fizetéssel. 3) Az itteni leánynevelőnél egy nevelő nő számára, kinek feladata leendő, egyedül csak a női kézi munkákban oktatást adni, szabad lakással egybekötött 400 o. é. frnyi évi fizetéssel. Kik a nevezett állomások bármelyikét elnyerni óhajtják, kellőleg felszerelt folyamodványaikat a h. m. vásárhelyi izr. iskolai bizottmányhoz f. é. március 15-ig beküldjék, s a felvétel esetében f. é. April 27-ig illető állomásaikat elfoglalják.

H.-M.-Vásárhely, 1862-ki február 1-én. (3—3)

Berger Ferenc erostudor,
iskolai igazgató.

Pályázat.

A helybeli izr. kórodában egy gondnok állása megürrült. Ezen állomással 600 frt évi fizetés, szabad lakás, fa és gyertya határozott mennyiségben jár, és az alkalmazás egyelőre csak ideiglenes. A pályázók mózes vallásnak, ötven évnél nem korosabbak és legalább 500 frnyi kantióval ellátottak legyenek, a magyar és német nyelvet bírják, olvasni és írni tudjanak. A pályázati folyamodványok folyó hó végéig a pesti izr. hitközség titkári irodájában benyújtandók.

Pest, 1862-iki február 2-án.

(3—3)

A pesti izr. hitközség
előljárósága.

Pályázat.

A helybeli izraelita kórodánál rendszeresített sebészeti állomás betöltésére ezennel pályázat nyitattik. A pályázók kötelesek elméleti és gyakorlati sebészeti ismereteikről és netaláni eddigi kórházi gyakorlatukról való bizonyítványokat és a birodalom valamely egyetemétől nyert diplomájukat bemutatni, 40 évnél idősebbek ne legyenek, és a magyar és német nyelvet bírják. Ezen állomás megfelelő évenkénti fizetés mellett két évre betöltendő. A pályázati folyamodványok folyó évi február végéig az izraelita hitközség titkári hivatalában bemutatandók.

Pest, 1862-ki február 2-kán. (3—3)

A pesti izraelita hitközség
előljárósága.

Pályázat.

A helybeli nagy imaház másod kántorának állomása 1862-ki aprilis 1-én üresedésbe jön, melynek betöltésére ezennel pályázat nyitattik.

Az illető pályázók a héber nyelv és a zenészetben tökéletesen jártasak legyenek és a kántori, előimádkozói בעל תפלה és קורא képesség, valamint erkölesi és vallásos életpályájuk bizonyítékát adják, és kellőleg felszerelt folyamodványukat f. é. március 15-éig a helybeli előljáróságnak benyújtják, ugyszintén a költség megtérítéseire minden igény nélkül a próbatéltel megtenni tartoznak.

Ez állomással előlegesen 700 frnyi évdíj jár. — Megfelelő képesség esetében a másod kántor a községi iskolák énektanítójaul is alkalmaztatik külön fizetéssel.

Pest, 1862. január havában.

3—3

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Alulirt tisztelettel jelenti a jobbmódu t. e. héber közönségnek, hogy

Finevelő-intézetébe

fogad tanoncokat illő kiképzés végett, valamint teljes ellátással házába nevelés végett.

Alulirt bátran hivatkozhatik Pesten való 15 éves működésére, hol is köztudomásu tény, miszerént intézetében, melyben a magyaron kívül soha más társalgási nyelv nem volt, módszeres tanítás- s nevelésről teljességgel gondoskodva lévén, a teljes eltartására bizott ifjak is azon gyöngéd s komoly bánásmódban részesülnek, mely a családi kör szivélyességét érezteti velök.

Ujabbban eszközölt összeköttetéseikövetkeztében korosabb tanoncokat is fogadhat el ellátásra, bár más magasb intézetek látogatói legyenek is.

Ezuttal azt is jelentendőnek véli, miszerént a héber- s francia nyelvek, valamint a német is, intézetében különös gondal taníttatnak.

(3—1)

Kohányi (Kohn) Sámuel

intézettulajdonos Pesten, Váciút 8-dik szám alatt.
Szent-György naptól fogva Váciút 55. szám.